

Provinciale Staten van Overijssel

KvK 51048329
IBAN NL45RABO0397341121

Inlichtingen bij
mw. F. Schilt
telefoon 038 499 82 36

Onderwerp: Handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden.

Datum
28.02.2017
Kenmerk
2017/0054897

Toezending aan Provinciale Staten met oogmerk:
 [X] ter informatie
 [ ] anders, en wel:

Pagina
1

Bijlagen

- I. Handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden (bijgevoegd).
- II. Omgevingsverordening artikel 2.1.8 Kwaliteitsimpuls zonnevelden (bijgevoegd).

De Kwaliteitsimpuls zonnevelden in de Omgevingsverordening

Voor het thema Energietransitie heeft u op 17 februari 2016 de kaders gesteld voor de revisie van de Omgevingsvisie (PS/2015/853). Voor het onderwerp zonne-energie heeft u besloten dat

1. De omgevingsvisie biedt meer fysieke ruimte voor:

a. Zonne-energie:

De mogelijkheden voor ruimte voor zonne-energie:

- In bestaand bebouwd gebied op daken, dan wel,
- In bestaand bebouwd gebied op bedrijventerreinen en braakliggende gronden, dan wel,
- In de groene omgeving op bestaande bouwvlakken.

Als bovenstaande mogelijkheden afvallen komt (pas) de mogelijkheid in de groene ruimte niet zijnde natuur (waar onder EHS en N2000-gebied) in beeld.

Dit is vertaald in de Kwaliteitsimpuls zonnevelden in de ontwerp Omgevingsverordening (artikel 2.1.8).

De handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden

Voor u ligt de concept handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden die hoort bij Artikel 2.1.8 Kwaliteitsimpuls zonnevelden uit de Omgevingsverordening Overijssel. De handreiking bevat geen nieuwe regels, maar geeft uitleg en inspiratie bij de voorwaarden die aan zonnevelden zijn gesteld in de Omgevingsverordening. De handreiking heeft tot doel de uitvoering van de Kwaliteitsimpuls zonnevelden op uitnodigende wijze hanteerbaar te maken voor zowel gemeenten, initiatiefnemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en uiteraard ook de provincie zelf.

De handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden bevat inspirerende voorbeelden van zonnevelden met ruimtelijke kwaliteit, die duurzaam zijn en met sociale kwaliteit. De voorbeelden vormen de referentie voor toepassing van de Kwaliteitsimpuls. Ook is het proces van initiatief naar uitvoering opgenomen, met daarin nadrukkelijke aandacht voor de rol van omwonenden en belanghebbenden.

De Kwaliteitsimpuls zonnevelden is een verbijzondering van de sinds 2009 succesvol werkende Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Een verbijzondering is op zijn plaats omdat zonnevelden alleen tijdelijk toestaan worden en omdat het om een grote maatschappelijke ontwikkeling gaat met een bijzondere verschijningsvorm.

Een participatief proces

- Op 11 mei 2016 hebben gemeenten, ontwikkelaars, lokale duurzaamheidsinitiatieven en maatschappelijke organisaties meegedacht over voorwaarden die aan zonnevelden gesteld zouden moeten worden. Daar is een werkbaar set criteria uitgekomen, dat is opgenomen in de Omgevingsverordening.
- In het najaar van 2016 zijn twee oefensessies georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomsten hebben gemeenten, lokale duurzaamheidsinitiatieven en maatschappelijke organisaties geoefend met het nieuwe beleid en de hoofdlijnen van de handreiking.
- Tevens is in november 2016 een excursie georganiseerd naar zonnevelden in Duitsland en Drenthe. Doel was om gemeenten, provincie en lokale duurzaamheidsinitiatieven een beter beeld te geven van hoe zonnevelden eruit zien in de praktijk. Tijdens de excursie is gediscussieerd over landschappelijke inpassing en betrokkenheid van belanghebbenden in het planproces. Dit heeft bijgedragen aan hoofdstuk 6, 'Van initiatief naar uitvoering'.
- In februari hebben deze partners tevens de gelegenheid gekregen om mee te kijken of deze concept handreiking inspirerend is en antwoord geeft op de vragen die zij hebben.

Datum
28.02.2017
Kenmerk
2017/0054897
Pagina
2

De toepassing van de Kwaliteitsimpuls

De kwaliteitsimpuls zonnevelden is van toepassing op zonnevelden in de Groene Omgeving.

Bijdrage aan de uitvoering van motie Stelpstra "Lusten en lasten energieopwekking" (25 januari 2017)

De kwaliteitsimpuls zonnevelden is gebaseerd op een weging van positieve en negatieve effecten op landschap, ecologie en maatschappelijke doelen. Motie Stelpstra komt tot uiting in:

- Beperking van negatieve effecten door waarborgen van compensatie van verlies aan landschappelijke en ecologische waarden (lid 2 verordening).
- Waarborgen van het aantonen van maatschappelijke meerwaarde (lid 3 verordening).
- Positieve beoordeling van noaberschap, uitgelegd als lokaal in initiatief voor een zonnepark nemen en inzet van lokale arbeidskrachten en/of vrijwilligers (hoofdstuk 5).
- Positieve beoordeling van investeringen in de ruimtelijke kwaliteit, ook buiten het zonnepark (hoofdstuk 5).
- Positieve beoordeling van meervoudig ruimtegebruik zoals een wandelpark of speelvoorziening (hoofdstuk 5).
- Aandacht voor een zorgvuldig proces waarin omwonenden en belanghebbenden een rol hebben (hoofdstuk 6).

Vaststelling en uitvoering

De handreiking is parallel aan het opstellen van Omgevingsvisie en Omgevingsverordening tot stand gekomen. Dit om een snelle start met de toepassing te kunnen maken. En om u in staat te stellen de handreiking te betrekken bij uw besluitvorming over Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.

Na vaststelling van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening, zal de handreiking digitaal raadpleegbaar zijn op de website van de provincie Overijssel.

Het document blijft in ontwikkeling

De handreiking is een dynamisch document dat de komende jaren aangevuld zal worden met opgedane praktijkervaringen. Maar zo nodig ook aangepast zal worden naar aanleiding van uw besluitvorming over omgevingsvisie en -verordening.

Relatie met de Kwaliteitsimpuls agro en food

Naast de Kwaliteitsimpuls zonnevelden is gewerkt aan de Kwaliteitsimpuls agro en food (artikel 2.1.7 Omgevingsverordening). De Kwaliteitsimpuls agro en food is ook een verbijzondering van de huidige Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. Deze kwaliteitsimpuls wordt ook per PS brief aan u toegezonden.

Gedeputeerde Staten van Overijssel,

voorzitter,

Datum

28.02.2017

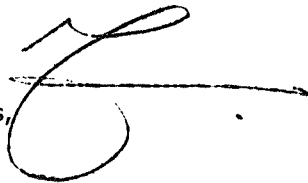
Kenmerk

2017/0054897

Pagina

3

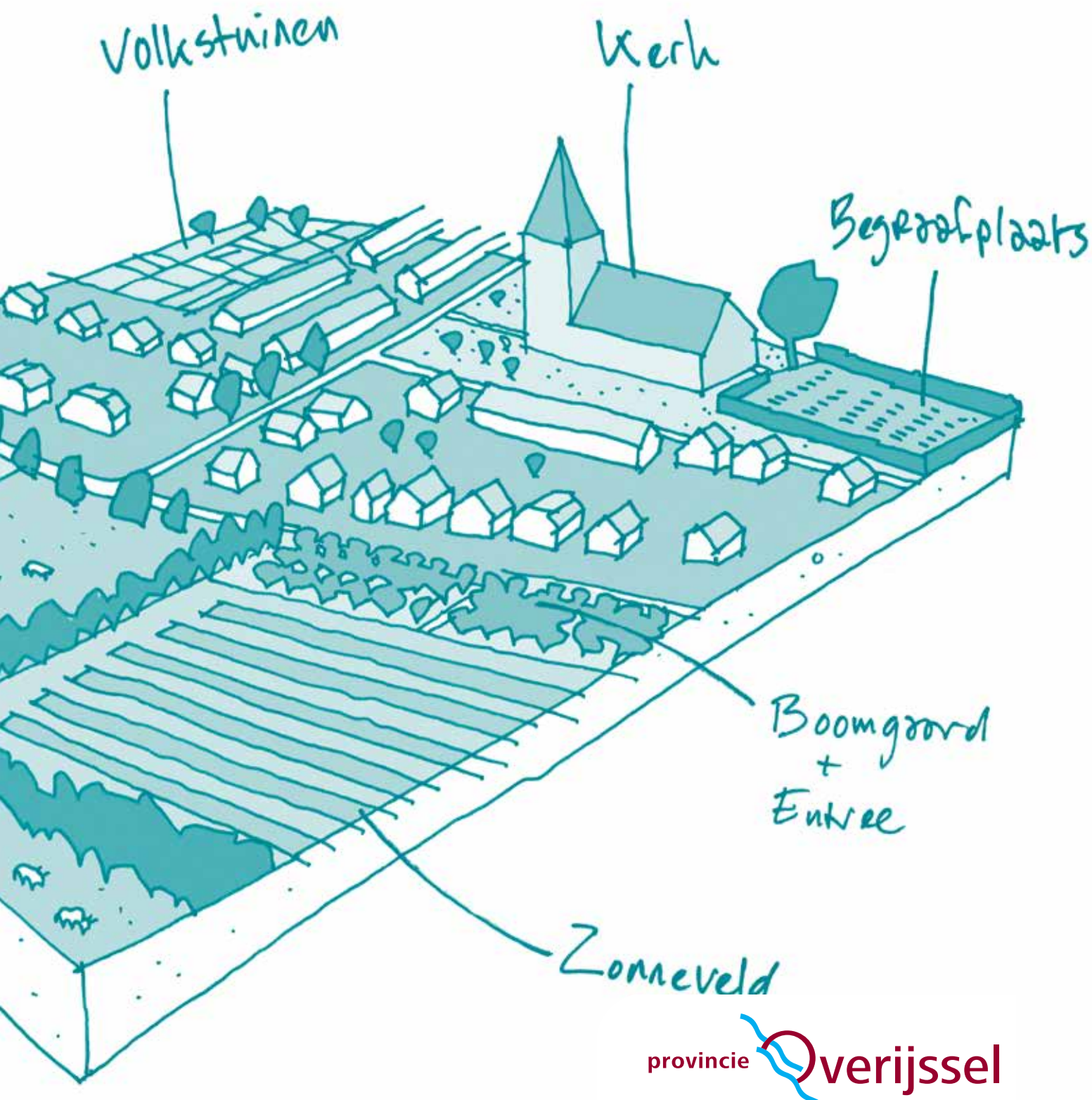
secretaris,

handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden

Ruimte voor zonnepanelen in de Groene Omgeving

februari 2017

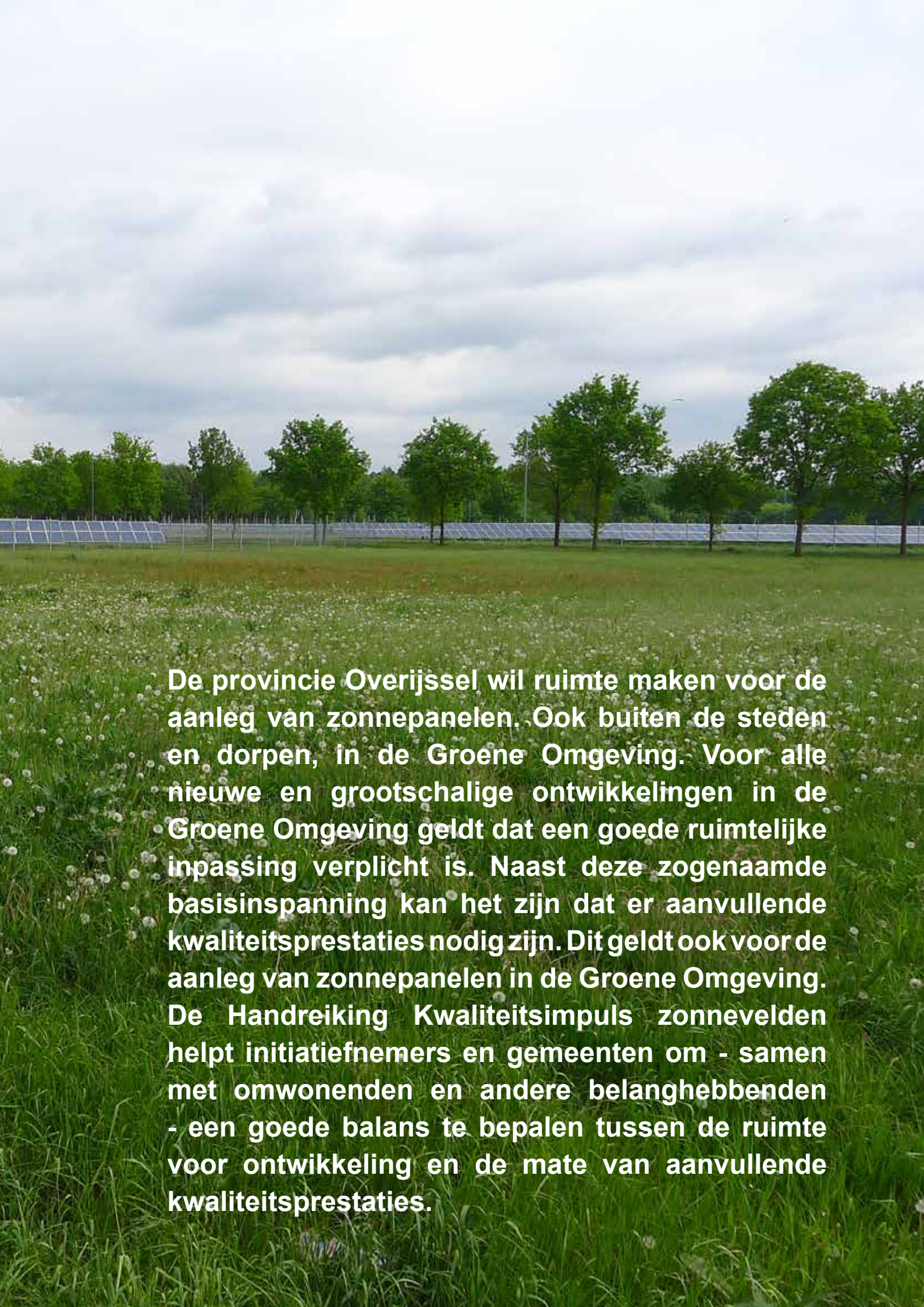

Inhoud

1. Waarom?	8
2. Belangrijk om te weten	9
2.1 OF-WAAR-HOE	9
2.2 Alleen toegestaan als tijdelijk (mede)gebruik	10
2.3 Goede ruimtelijke inpassing verplicht	11
2.4 Aanvullende kwaliteitsprestaties	11
2.5 Samen de balans bepalen	12
3. Meer over de basisinspanning voor zonnevelden	14
4. Meer over de aanvullende kwaliteitsprestaties	15
4.1 Hoe landschappelijke en ecologische waarden compenseren?	15
4.2 Hoe maatschappelijke meerwaarde aan te tonen?	15
5. Ontwerpprincipes	18
5.1 Aansluiten op de karakteristieken van het gebied	18
5.2 Aansluiten op de omgeving	20
5.3 Maak randen met kwaliteit	22
5.4 Eenvoudige poorten en hekwerken	24
5.5 Logische opstelling panelen	25
5.6 Eenvoudige trafo- en bijgebouwen	26
5.7 Bijdragen aan een duurzame energiehuishouding	27
5.8 Beter benutten van ruimte, bestaande bebouwing en infrastructuur	27
5.9 Bijdragen aan natuur en biodiversiteit	28
5.10 Bijdragen aan een klimaatbestendig Overijssel	28
5.11 Overijssels 'noaberschap' en participatie	29
5.12 Sluiten van kringlopen, ofwel: toegroeien naar een circulaire economie	29
6. Van initiatief naar uitvoering	30
7. Voorbeelduitwerkingen	32
Voorbeeld: Grootschalig zonneveld in het veenontginningslandschap	32
Voorbeeld: Klein zonneveld achter het lint	34

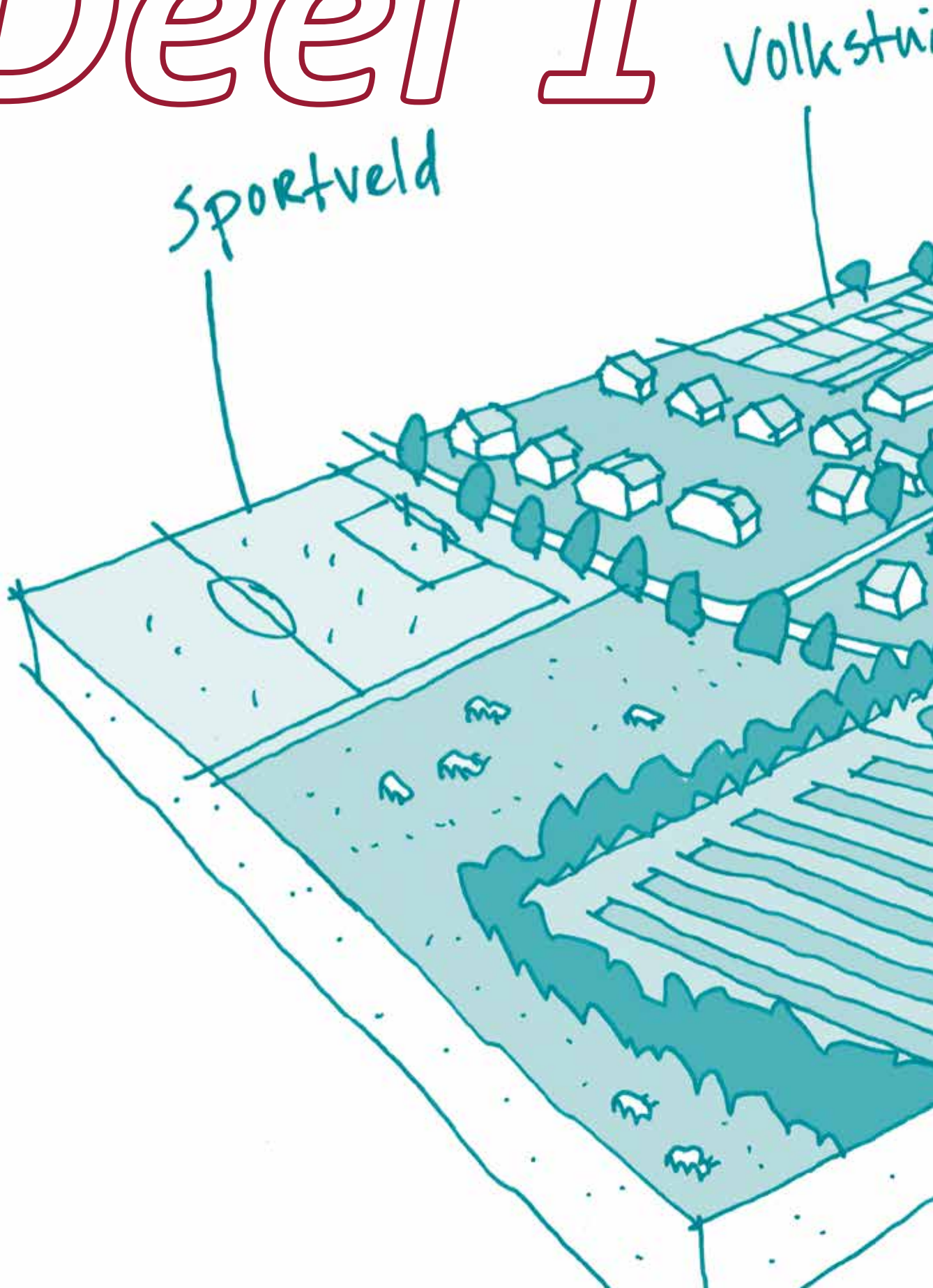

De provincie Overijssel wil ruimte maken voor de aanleg van zonnepanelen. Ook buiten de steden en dorpen, in de Groene Omgeving. Voor alle nieuwe en grootschalige ontwikkelingen in de Groene Omgeving geldt dat een goede ruimtelijke inpassing verplicht is. Naast deze zogenaamde basisinspanning kan het zijn dat er aanvullende kwaliteitsprestaties nodig zijn. Dit geldt ook voor de aanleg van zonnepanelen in de Groene Omgeving. De Handreiking Kwaliteitsimpuls zonnevelden helpt initiatiefnemers en gemeenten om - samen met omwonenden en andere belanghebbenden - een goede balans te bepalen tussen de ruimte voor ontwikkeling en de mate van aanvullende kwaliteitsprestaties.

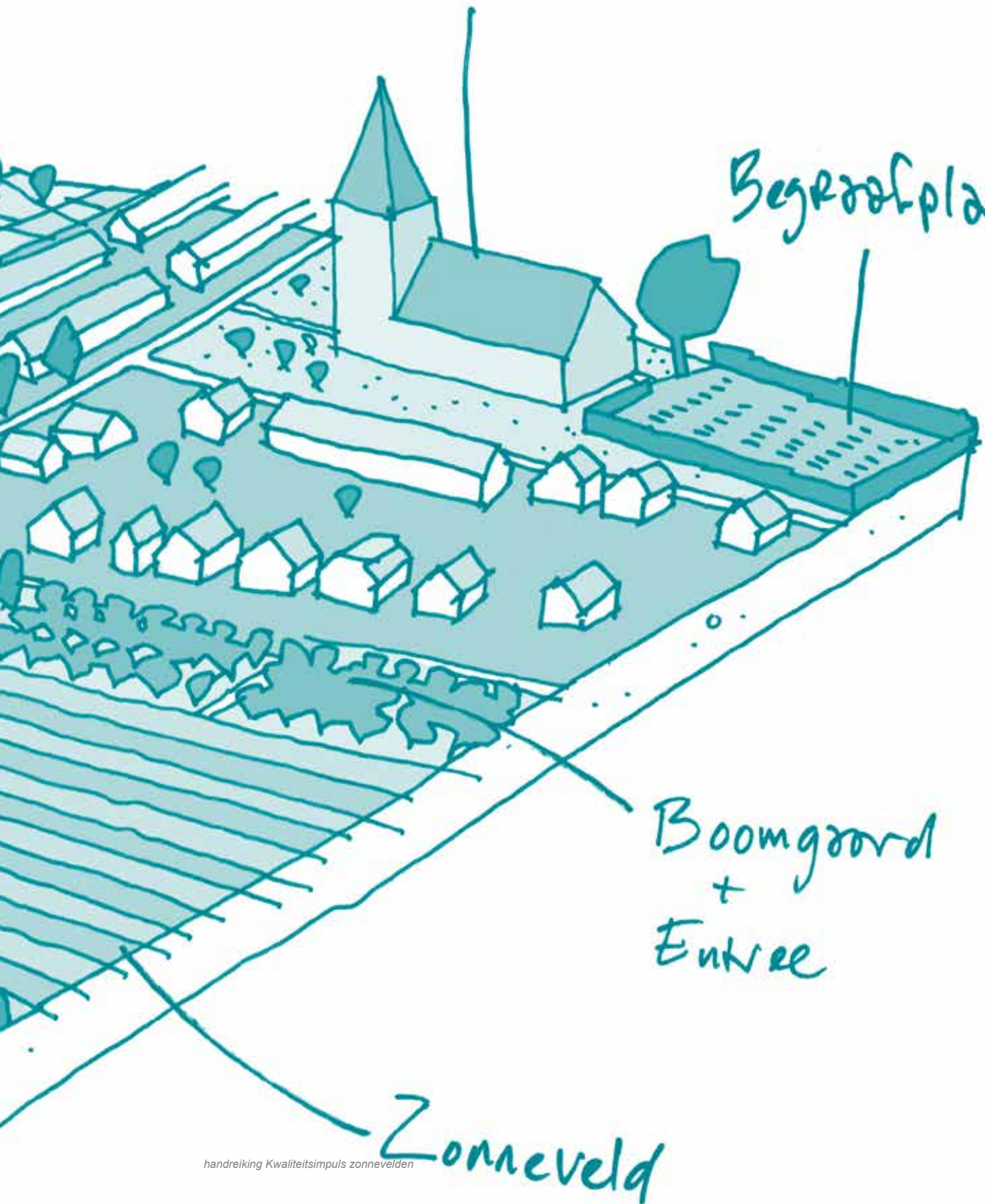
Deel 1

nen

Werk

Begravingplaats

1. Waarom?

Mede door de klimaatverandering groeit het besef dat de manier waarop wij op dit moment voorzien in onze energiebehoefte risico's met zich meebrengt voor onze toekomst. Dit maakt dat de provincie Overijssel een wezenlijke bijdrage wil leveren aan de energietransitie. Of, met andere woorden, aan de omschakeling van het gebruik van fossiele brandstoffen als benzine naar het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen zoals de zon, wind, biomassa en uit de ondergrond. Daarom willen we in 2023 20% van onze energie hernieuwbaar opwekken [meer over energiedoelen zie bijlage 1].

Zonne-energie is een belangrijke vorm van hernieuwbare energie voor Overijssel: gemiddeld kent onze provincie per jaar 1.377 zonuren. Omdat we zuinig en zorgvuldig om willen gaan met de ruimte in Overijssel, stimuleren we de toepassing van zonnepanelen op en aan gebouwen, in bestaand bebouwd gebied en op bestaande bouwvlakken. Op korte termijn is dit echter - vanwege de technische en fiscale beperkingen - niet voldoende om een wezenlijke bijdrage te leveren aan de energietransitie. Daarom bieden we ook in de Groene Omgeving ruimte voor de aanleg van zelfstandige opstellingen van zonnepanelen, de zogenaamde 'zonnevelden'.

2. Belangrijk om te weten

Wil jij een zonneveld aanleggen of speelt er een initiatief in jouw directe woonomgeving of gemeente? Dan is het belangrijk om te weten dat we een aantal voorwaarden stellen aan de realisatie van zonnevelden in de Groene Omgeving. Hieronder vind je een overzicht van deze voorwaarden en een toelichting op de toepassing. Ook vind je referentiebeelden en voorbeelduitwerkingen [zie hoofdstuk 5 en 7] en een procesaanpak die gevolgd kan worden om in goed overleg met omwonenden en andere betrokkenen tot de ontwikkeling van een zonneveld te komen. In de toekomst vullen we de handreiking nog verder aan met praktijkvoorbeelden.

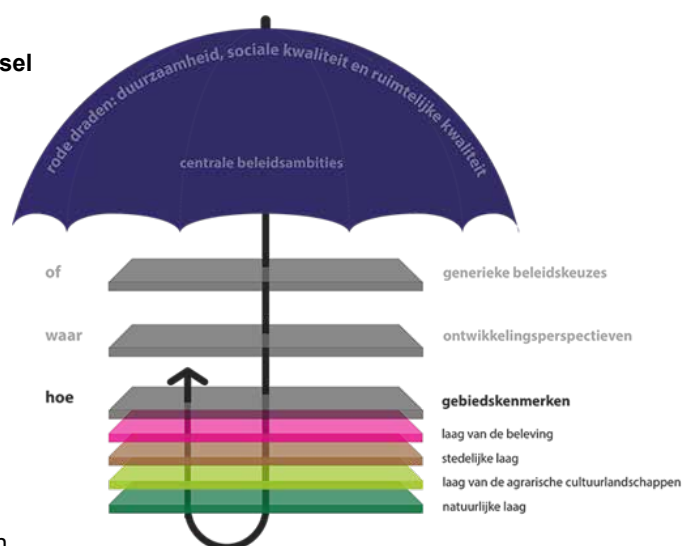
2.1 OF-WAAR-HOE

In Overijssel gebruiken we het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel om te bepalen **of** een initiatief mogelijk is, **waar** het past en **hoe** het uitgevoerd kan worden. Dit is ook van toepassing op initiatieven voor zonnevelden. Voordat nagedacht wordt over de ruimtelijke inpassing van een zonneveld (de **hoe**-vraag), zal altijd eerst onderbouwd moeten worden dat er vanuit de **of**- en/of de **waar**-vraag geen onoverkomelijke belemmeringen zijn.

Zolang er niet aan de energiedoelen is voldaan, is de **of**-vraag positief te beantwoorden: er is immers sprake van een noodzaak. De **waar**-vraag levert in veel gevallen ook geen belemmeringen op: zonnevelden zijn op voorhand nergens uitgesloten. Het ligt echter niet voor de hand om zonnevelden te realiseren binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS). In het NNN staat het halen van natuurdoelen namelijk voorop en verlies aan ecologische waarden gecompenseerd moet worden.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan onze ambities, gebruiken we het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In het uitvoeringsmodel staan de stappen **of**, **waar** en **hoe** centraal. **Of** een initiatief mogelijk is, wordt allereerst bepaald door de vraag of er een opgave is. Dat hangt af van de vraag of de behoefte aan een ontwikkeling kan worden aangetoond, maar ook of de ontwikkeling niet in strijd is met provinciale generieke beleidskeuzes. Denk aan beleidskeuzes om basiskwaliteiten als schoon drinkwater en droge voeten te garanderen. Maar ook aan beleidskeuzes om overaanbod van bijvoorbeeld woningbouw- en kantorenlocaties - en daarmee grote financiële en maatschappelijke kosten - te voorkomen. De ontwikkelingsperspectieven geven richting aan **waar** wat ontwikkeld kan worden. In onze visie op de ruimte in Overijssel onderscheiden we zes ontwikkelingsperspectieven: drie voor de Groene en drie voor de Stedelijke Omgeving. Deze ontwikkelingsperspectieven schetsen een ruimtelijk perspectief voor een

combinatie van functies en geven aan welke beleids- en kwaliteitsambities leidend zijn. De gebiedskennmerken spelen een belangrijke rol bij de vraag **hoe** een initiatief ingepast kan worden. Onder gebiedskennmerken verstaan we de ruimtelijke kenmerken van een gebied of een gebiedstype die bepalend zijn voor de karakteristiek en kwaliteit van dat gebied of gebiedstype.

De *Overijsselse zonneladder* geeft de voorkeursvolgorde aan voor het opwekken van zonne-energie. We rekenen niet elk initiatief afzonderlijk af op het doorlopen van de zonneladder. Wel vragen we gemeenten zich maximaal in te spannen om initiatieven voor zonne-energie zoveel mogelijk te integreren met bebouwing (trede 1 van de zonneladder). Bij het monitoren van de effectiviteit van de Omgevingsvisie wordt hier aandacht aan besteed.

Overijsselse zonneladder

De *Overijsselse zonneladder* geeft de voorkeursvolgorde aan voor het opwekken van zonne-energie:

- Trede 1: in bestaand bebouwd gebied op daken, dan wel in bestaand bebouwd gebied op bedrijventerreinen en braakliggende gronden, dan wel in de Groene Omgeving op bestaande bouwvlakken
- Trede 2: aanvullend in de Groene Omgeving, niet zijnde natuur

2.2 Alleen toegestaan als tijdelijk (mede)gebruik

We verwachten dat op de lange termijn veldopstellingen van zonnepanelen in de Groene Omgeving niet meer nodig zijn, omdat innovatie en prijsdaling ertoe zullen leiden dat zonnepanelen kunnen worden verwerkt in gevelbekleding, beglazing en andere producten. De gronden willen we dan ook niet blijvend onttrekken aan de oorspronkelijke (vaak agrarische) bestemming. Dit betekent dat we de aanleg van zonnevelden in de Groene Omgeving alleen toestaan als tijdelijk (mede)gebruik. De maximale termijn is op 25 jaar gesteld. Dit is langer dan gebruikelijk. We doen dit omdat er, om een sluitende businesscase te krijgen voor een zonneveld, zicht moet zijn op een exploitatietermijn van ten minste 15 jaar.

Planologisch regelen van een zonneveld

De eis van tijdelijk (mede)gebruik moet ervoor zorgen dat het zonneveld weer wordt opgeruimd als daaraan geen behoefte meer is. Om te voorkomen dat er na het beëindigen van de termijn risico op planschade en handhavingsproblemen ontstaan, adviseren we om zonnevelden mogelijk te maken met een projectomgevingsvergunning. Daarmee kun je voor een bepaalde termijn toestemming geven om - in afwijking van de geldende bestemming - zelfstandige veldopstellingen met zonnepanelen te realiseren. De geldende bestemming blijft ondertussen steeds gehandhaafd, zodat duidelijk is wat is toegestaan als het zonneveld is opgeruimd. Ook kan in de projectomgevingsvergunning worden bepaald dat de vergunninghouder verplicht is om de locatie in de oude toestand te herstellen. Het toekennen van een (dubbel)bestemming aan de locatie van een zonneveld is ongewenst, omdat die basis kan zijn voor planschadeclaims op het moment dat de (dubbel)bestemming weer van de gronden moet worden gehaald na het beëindigen van het tijdelijke (mede)gebruik. Ook het feitelijk laten beëindigen van dat (mede)gebruik is lastiger als er een (dubbel)bestemming ligt. Dit is met een projectomgevingsvergunning vrij eenvoudig te realiseren, omdat na afloop van de gestelde termijn de grondslag voor dat gebruik is weggefallen.

2.3 Goede ruimtelijke inpassing verplicht

Ons buitengebied is mooi en dat willen we graag zo houden. Voor alle ontwikkelingen in de Groene Omgeving geldt dan ook dat een goede ruimtelijke inpassing verplicht is. Wat dit precies inhoudt, lichten we toe in het Werkboek Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving. In het kort komt het er op neer, dat de aanwijzingen in de Catalogus Gebiedskenmerken gebruikt moeten worden bij ontwerp en realisatie, of een verfijning daarvan op gebiedsniveau van de gemeente waar de ontwikkeling speelt. Dit geldt ook voor zonnevelden [meer over de basisinspanning voor zonnevelden zie hoofdstuk 3].

2.4 Aanvullende kwaliteitsprestaties

Naast de zogenaamde 'basisinspanning' kan het zijn dat er aanvullende kwaliteitsprestaties nodig zijn. Voor het bepalen van de mate van aanvullende kwaliteitsprestaties gelden drie variabelen:

1. Is de ontwikkeling 'gebiedseigen' of 'gebiedsvreemd'?
2. Wat is de schaal van de ontwikkeling en de impact op de omgeving?
3. Dient het initiatief een eigen belang, of ook maatschappelijke belangen?

Hoe groter de impact op de omgeving, hoe meer er gecompenseerd moet worden met een extra investering in de ruimtelijke kwaliteit - bovenop de basisinspanning die altijd geleverd moet worden om een ontwikkeling in te passen in zijn omgeving.

Voor zonnevelden wegen we hiernaast ook nadrukkelijk mee of er sprake is van maatschappelijke meerwaarde. Dit doen we omdat we zonnevelden alleen toestaan als tijdelijk (mede) gebruik en omdat de zonnevelden bijdragen aan de grote maatschappelijke opgave, de energietransitie. De *Kwaliteitsimpuls zonnevelden* is hiermee in een verbijzondering van de *Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO)* [meer over de aanvullende kwaliteitsprestaties voor zonnevelden zie hoofdstuk 4].

Catalogus Gebiedskenmerken

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen willen we verbinden met bestaande gebiedskenmerken. De gebiedskenmerken spelen zo een belangrijke rol bij de vraag hoe een initiatief invulling kan krijgen. De gebiedskenmerken die we van provinciaal belang vinden, hebben we opgenomen in de Catalogus Gebiedskenmerken. Hierin beschrijven we voor alle gebiedstypen in Overijssel welke kwaliteiten en kenmerken behouden, versterkt en ontwikkeld moeten worden. Uiteraard staat het je vrij om aanvullende gebiedskenmerken van lokaal belang in jouw plan mee te nemen.

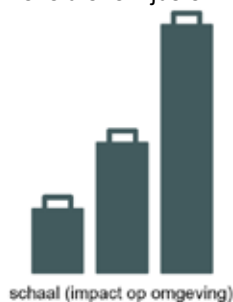

2.5 Samen de balans bepalen

We vinden het belangrijk dat initiatiefnemers omwonenden en andere belanghebbenden actief betrekken bij de planontwikkeling voor een zonneveld. Het vroegtijdig met elkaar in gesprek gaan maakt het mogelijk om wensen uit de directe omgeving mee te nemen bij de planontwikkeling en mogelijk ook bij de exploitatie (financieel meedoen). In de praktijk blijkt dit ook voordelen op te leveren voor de initiatiefnemer: projecten vinden eerder doorgang als de dialoog met de omgeving vroeg en goed gevoerd is [meer over de aanpak van initiatief naar uitvoering zie hoofdstuk 6].

De weegschaal in balans brengen

Het is de bedoeling dat de impact van de ontwikkeling van een zonneveld in balans is met de toegevoegde kwaliteitsimpuls. De weegschaal hiernaast is een verbeelding hoe de impact van het zonneveld enerzijds en kwaliteitsprestaties anderzijds in evenwicht gebracht kunnen worden.

Aansluiten op
karakteristieken
van het gebied

Aansluiten op de
omgeving

Randen met kwaliteit

Eenvoudige poorten
en hekwerken

Bijdragen aan een
duurzame
energiehuishouding

Beter benutten van
ruimte, bestaande
bebouwing
en infrastructuur

Bijdragen aan natuur
en biodiversiteit

Bijdragen aan een
klimaatbestendig
Overijssel

Overijssels 'noaberschap'
en participatie

Sluiten van
kringlopen, ofwel:
toegroeien naar een
circulaire economie

3. Meer over de basisinspanning voor zonnenvelden

Ontwerpoplossingen voor een goede ruimtelijke inpassing

Ieder gebied, ieder dorp en iedere plek heeft daarbij zijn eigen identiteit en kenmerken. Indien de zonnepanelen op een perceel liggen dat direct naast een bedrijventerrein en onder een hoogspanningslijnen ligt, dan is het verlies aan landschappelijke waarden beperkt. Indien het zonnenveld direct naar een waardevol natuurgebied ligt, aan een recreatieve route, dan is het verlies aan landschappelijke waarden groter. Bij ieder plan vragen we aandacht voor drie schaalniveaus.

Schaalniveau 1: Het omringende landschap

Op het landschapsniveau is het vooral relevant om de omvang van een zonnenveld af te stemmen op de maat en schaal van het landschap. Het gaat daarbij om het vinden van het optimum op basis van het principe van 'schaal bij schaal'. Dit is afhankelijk van de aard van het omringende landschap. In principe komt dit erop neer dat een klein zonnenveld bij een kleinschalig landschap past, terwijl in een grootschalig landschap ook een groter zonnenveld mogelijk is. Daarbij zal het optimum voor het ene landschapstype weer anders uitpakken dan voor het andere. Dit vraagt om een nauwkeurige analyse en afweging van geval tot geval.

Om te kunnen beoordelen of een zonnenveld al dan niet past in het landschap gaan we uit van de gebiedskenmerken, zoals beschreven in de Catalogus Gebiedskenmerken.

Ontwerpprincipe

- Aansluiten op karakteristieken van het gebied [zie 5.1.1]

Schaalniveau 2: De directe omgeving

Op het niveau van de directe omgeving wordt duidelijk hoe het zonnenveld zich in de aanwezige ruimtelijke structuur voegt. Vooral de rand (hek, haag of sloot) van het zonnenveld is cruciaal. De aansluiting op een open landbouwperceel vraagt om een andere benadering dan de overgang naar een woonbuurt. In alle gevallen gaat het om het vinden van een invulling die meerwaarde voor die plek oplevert. Het betrekken van direct omwonenden en lokale belangenorganisaties is hierbij waardevol (zie ook hoofdstuk 7 procesaanpak). Met name bij zonnenvelden die aansluiten op een dorpsomgeving is een duidelijk 'adres' gewenst: een zonnenveld met een herkenbare entree dat het gezicht vormt en betekenis aan deze plek geeft. De hier opgenomen

afbeeldingen geven voor uiteenlopende omgevingen voorbeelden weer om zorgvuldig op de omgeving aan te sluiten.

Ontwerpprincipes

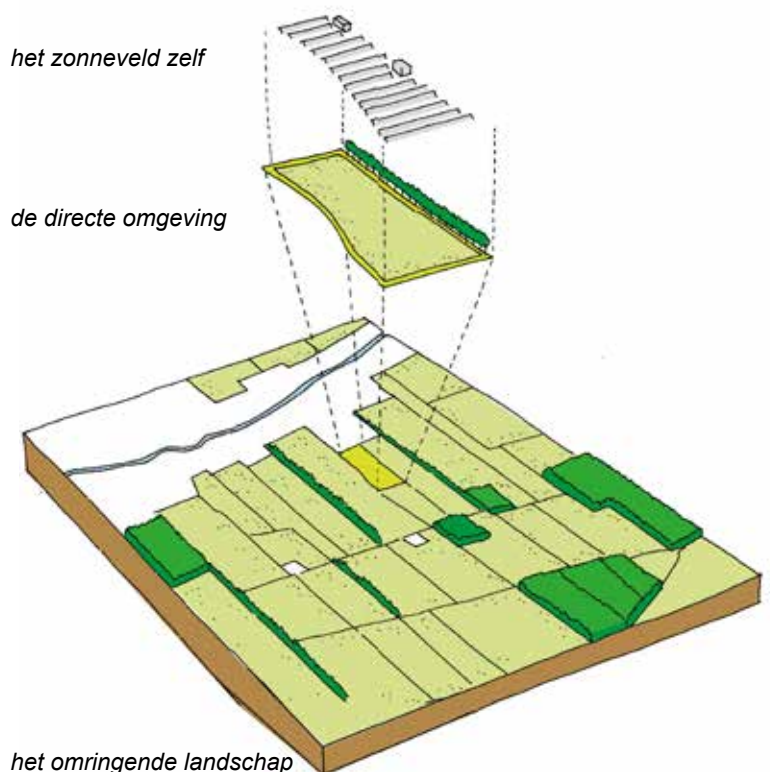
- Aansluiten op de omgeving [zie 5.2.1]
- Maak randen met kwaliteit [zie 5.3.1]

Schaalniveau 3: Het zonnenveld zelf

Voor het zonnenveld zelf zijn de hoogte, oriëntatie, maar ook de ordening en vormgeving van de panelen, constructies, trafo's, verdeelstations en eventuele hekken relevant. In grootschalig open landschappen is vooral de hoogte van de zonnepanelen bepalend voor het aanzicht van zonnenvelden. Vanuit de directe nabijheid van een zonnenveld zijn vooral de randen en het hekwerk beeldbepalend. Deze moeten zorgvuldig worden ontworpen.

Ontwerpprincipes

- Eenvoudige hekwerken en poorten [zie 5.4.1]
- Logische opstelling panelen [zie 5.5.1]
- Eenvoudige transformator- en bijgebouwen [zie 5.6.1]

4. Meer over de aanvullende kwaliteitsprestaties

Aan de slag met de voorwaarden uit de Omgevingsverordening

4.1 Hoe landschappelijke en ecologische waarden compenseren?

In onze Omgevingsverordening Overijssel hebben we in artikel 2.1.8 lid 2 vastgelegd dat het verlies aan landschappelijke en ecologische waarden gecompenseerd dient te worden. Hiervoor moet allereerst de basisinspanning gerealiseerd worden [zie hoofdstuk 3]. Daarnaast kan er sprake zijn van aanvullende kwaliteitsprestaties. Daarbij kun je denken aan extra investeringen buiten de eigen locatie.

Ontwerpprincipes

- Aansluiten op de karakteristieken van het gebied [zie 5.1.2]
- Aansluiten op de omgeving [zie 5.2.2]
- Maak randen met kwaliteit [5.3.2]

4.2 Hoe maatschappelijke meerwaarde aan te tonen?

In onze Omgevingsverordening Overijssel hebben we in artikel 2.1.8 lid 3 vastgelegd dat de maatschappelijke meerwaarde dient te worden onderbouwd vanuit vier criteria:

- a. de mate waarin sprake is van meervoudig ruimtegebruik
- b. maatregelen die getroffen worden om de impact op de omgeving te beperken en/of te compenseren
- c. de mate waarin wordt aangesloten op de karakteristieken van het gebied
- d. de bijdrage die geleverd wordt aan maatschappelijke doelen

Meervoudig ruimtegebruik

Meervoudig ruimtegebruik betekent dat een perceel voor meerdere doelen gebruikt wordt. Dus niet alleen voor het opwekken van zonne-energie, maar bijvoorbeeld ook voor waterberging of natuurontwikkeling. Dit vindt de provincie belangrijk, omdat we zuinig en zorgvuldig om willen gaan met onze Groene Omgeving. We gebruiken niet meer ruimte dan nodig.

Ontwerpprincipes

- Beter benutten van ruimte, bestaande bebouwing en infrastructuur [zie 5.8.1]
- Bijdragen aan natuur en biodiversiteit [zie 5.9.1]
- Bijdrage aan een klimaatbestendig Overijssel [zie 5.10.1]

Impact beperken en/of compenseren

Zonnevelden zijn gebiedsvreemde installaties. Daardoor hebben ze invloed op de beleving van het landschap. Hoe groot de invloed op het landschap is, hangt af van de omgeving van het zonnenveld. Het zijn niet alleen de zonnepanelen die het aanzicht bepalen, ook hekwerken en transformatorgebouwtjes kunnen in het oog springen en beeldbepalend zijn. In deze handreiking staan een aantal suggesties om de impact te beperken of te compenseren.

Ontwerpprincipes

- Aansluiten op de omgeving [zie 5.2.2]
- Maak randen met kwaliteit [zie 5.3.2]
- Eenvoudige hekwerken en poorten [zie 5.4.2]

Aansluiten op de karakteristieken van het gebied

Het gaat hier om de niet-fysieke karakteristieken van het gebied. Daarmee wordt bedoeld: aansluiten bij de cultuur, identiteit en economie van het gebied.

Ontwerpprincipe

- Aansluiten op de karakteristieken van het gebied [zie 5.1.2]

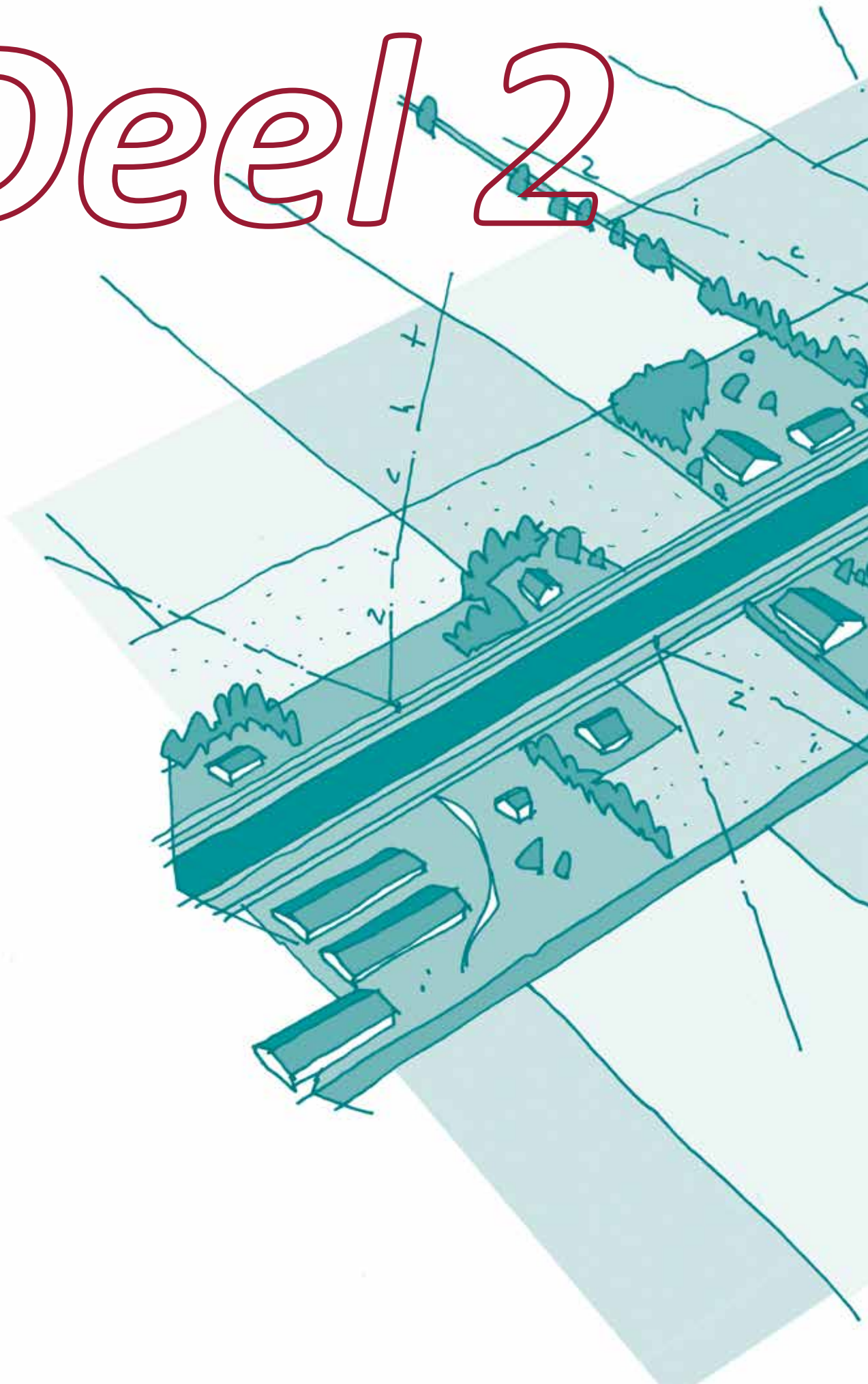
Bijdrage leveren aan maatschappelijke doelen

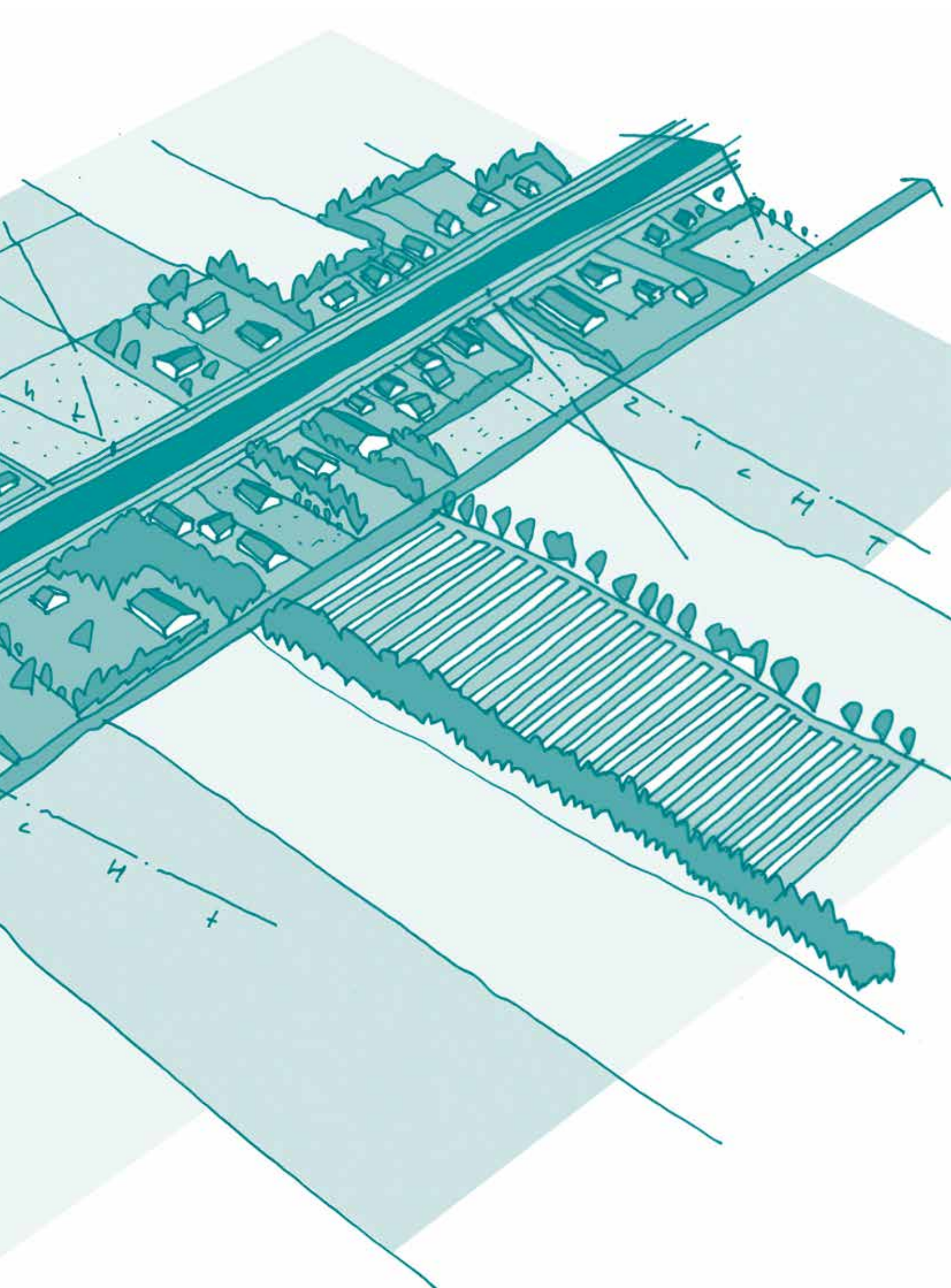
Bijdragen aan maatschappelijke doelen is in de Omgevingsvisie uitgelegd als bijdrage aan duurzaamheid [zie Omgevingsvisie 4.1.1] en sociale kwaliteit [Omgevingsvisie 4.1.3]. Voor de ontwikkeling van zonnevelden zijn deze vertaald in onderstaande ontwerpprincipes.

Ontwerpprincipes

- Bijdragen aan een duurzame energiehuishouding [zie 5.7.1]
- Overijssels 'noaberschap' en participatie [zie 5.11.1]
- Sluiten van kringlopen, ofwel: toegroeien naar een circulaire economie [zie 5.12.1]

Deel 2

5. Ontwerpprincipes

5.1 Aansluiten op de karakteristieken van het gebied

5.1.1 Basisinspanning

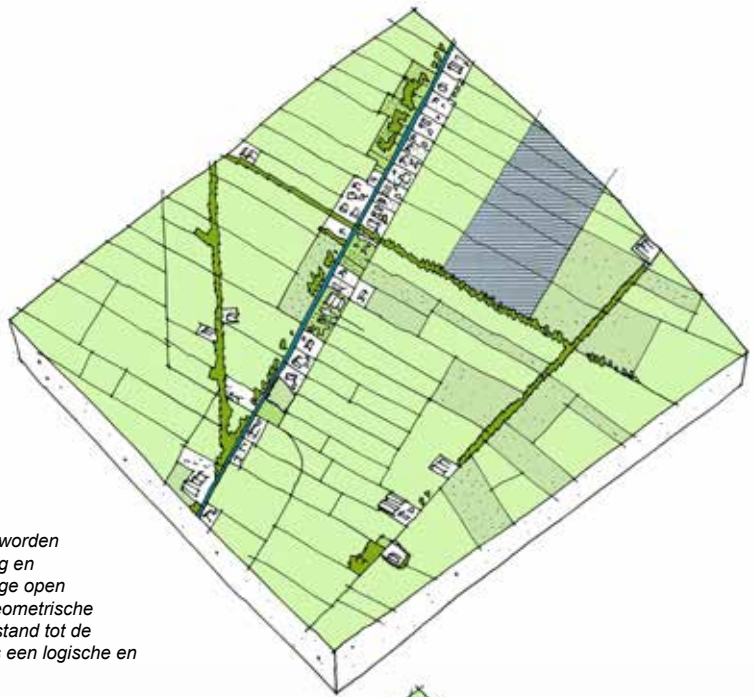
- Stem de locatie en de omvang van het zonneveld op elkaar af.
- Laat het ontwerp van het zonneveld bij voorkeur aansluiten bij het landschap en de gebiedskenmerken (bijvoorbeeld de kavelrichting).
- Houd rekening met (doorgaande) structuren en patronen in het landschap. Doe hier geen afbreuk aan door de situering van het zonneveld. Zorg dat het zonneveld goed aansluit bij de aanwezige belangrijke ruimtelijke structuren.
- Kies een eenvoudige hoofdvorm voor het zonneveld (in een kleinschalig landschap kan een groot veld bestaan uit meerdere kleinere velden).

5.1.2 Aanvullende kwaliteitsambities

- Versterken van de recreatieve kwaliteit door aanleg van wandel- of fietspaden. Of door het openstellen van schouwpaden langs het zonneveld. In het geval van een groot veld, eventueel 'doorsteken' mogelijk maken.
- Indien ook buiten het zonneveld wordt geïnvesteerd in ruimtelijke kwaliteit (op basis van de gebiedskenmerken) aansluiten bij de niet-fysieke karakteristieken van het gebied. Daarmee wordt bedoeld: aansluiten bij de lokale cultuur en identiteit. Denk daarbij aan uitingen van kunst, inzet van lokale arbeidskrachten en/of vrijwilligers.
- Aansluiten bij de niet-fysieke karakteristieken van het gebied. Daarmee wordt bedoeld: aansluiten bij de lokale cultuur en identiteit. Denk daarbij aan uitingen van kunst, inzet van lokale arbeidskrachten en/of vrijwilligers.

Het jonge heide- en broekontginningslandschap bestaat uit een orthogonale verkaveling, rechte lanen en opgaande beplanting rondom de erven. Dit geometrische landschap leent zich voor kleine tot wat grotere zonnevelden die binnen de rechtlijnige verkaveling en karakter van het landschap worden ingepast.

De lintdorpen in het veenontginningslandschap worden gekenmerkt door een afwisseling van bebouwing en doorzichten naar het achterliggende grootschalige open landschap. Passend bij het rationele en sterk geometrische karakter van dit landschap kan bij voldoende afstand tot de linten een groter zonneveld ingepast worden als een logische en zelfstandige plek.

Achter de de linten in de laagveenontginningen kunnen wat kleinere zonnevelden ingepast worden (aansluitend op de kavels). De velden vormen een vanzelfsprekende verlenging van het lint naar achteren, het land in, net als de boerenerven naar achteren zijn gegroeid.

Het kleinschalige, besloten oude hoeven- en essenlandschap bestaat uit een afwisseling van esgehuchten met zwermen boerderijen, esdorpen op de rand van het beekdal, essen met akkercomplexen op de dekzandkoppen en hooilanden in de beekdalen. Dit kleinschalige landschap leent zich beter voor kleinere zonnevelden (nabij kernen) die zich 'voegen' binnen bestaande landschapsstructuren dan grotere, meer autonome velden.

5.2 Aansluiten op de omgeving

5.2.1 Basisinspanning

- Streef naar een passende zichtbaarheid van het zonneveld in het landschap.
- Beschouw kleine zonnevelden bij kernen als een nieuwe 'dorpsfunctie', vergelijkbaar met een begraafplaats, voetbalveld of volkstuintjes. Een groene omlijsting en een adres zijn relevant.
- Neem de ruimte voor het adres en de entree (indien van toepassing). Dit is onderdeel van de groene rand en de overgang van buitenwereld naar zonneveld.

5.2.2 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Geef zonnevelden een 'adres' en daarmee een gezicht naar buiten. Plaats bijvoorbeeld een informatiepaneel met QR-code of een (eenvoudige) verhoging die uitzicht geeft over het zonneveld.
- Werk samen met basisscholen, MBO-, HBO- of WO-opleidingen. Denk aan ontvangen van excursies, meewerken aan stageplekken en het terrein ter beschikking stellen voor onderzoek.

De Kwekerij in Hengelo (Gld) heeft een adres in de wijk

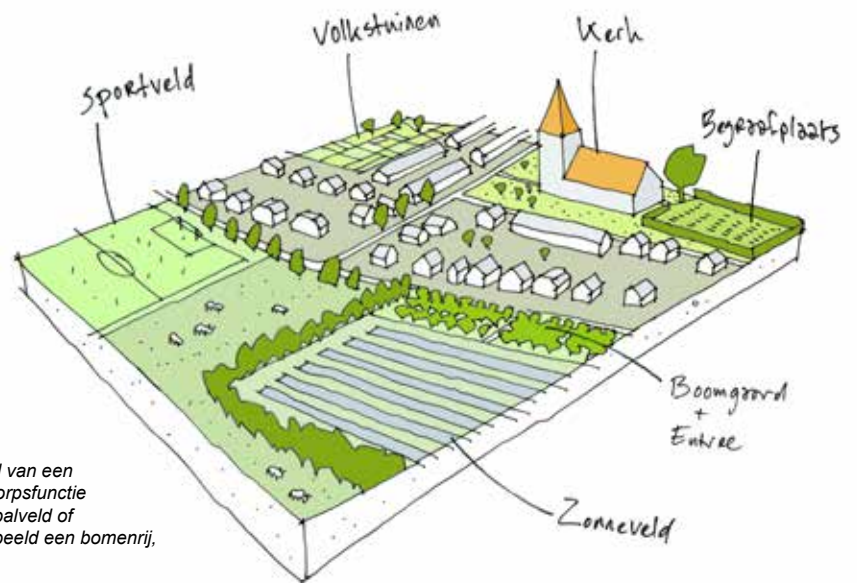
Een entree met uitzichtplatform met informatiebord

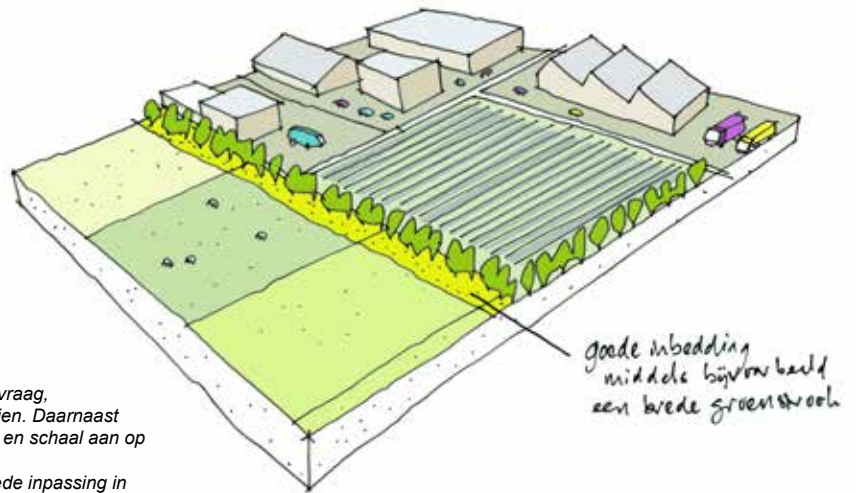
Boomgaard als entree

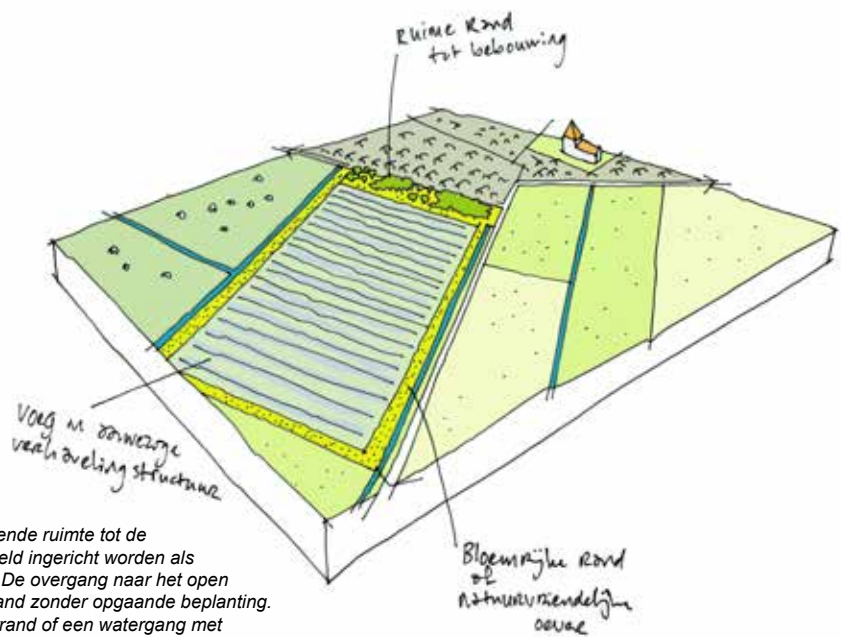
De Kwekerij in Hengelo (Gld) heeft een adres in de wijk

Een kleinschalig zonneveld in de nabijheid van een dorp kan gezien worden als een nieuwe dorpsfunctie vergelijkbaar met een begraafplaats, voetbalveld of moestuinen. Een groene rand met bijvoorbeeld een bomenrij, haag of houtwal zijn daarbij relevant.

Bedrijven hebben vaak een grote energievraag, waarin een zonneveld mogelijk kan voorzien. Daarnaast sluiten zonnevelden wat betreft uitstraling en schaal aan op bedrijventerreinen. Een combinatie ligt voor de hand, maar zorg voor een goede inpassing in het landschap, bijvoorbeeld door een brede groenstrook.

Een groter zonneveld vraagt om voldoende ruimte tot de bebouwing. Deze ruimte kan bijvoorbeeld ingericht worden als boomgaard of verlengde achtertuinen. De overgang naar het open agrarische landschap vraagt om een rand zonder opgaande beplanting. Denk daarbij aan een bloemrijke akkerrand of een watergang met natuurvriendelijke oevers.

5.3 Maak randen met kwaliteit

5.3.1 Basisinspanning

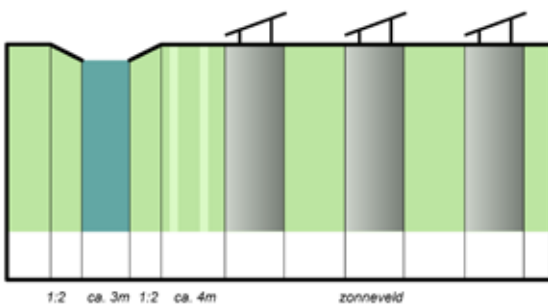
- Houd voldoende afstand tot functies zoals bebouwing, tuinen en infrastructuur.
- Reserveer ruimte voor het maken van kwalitatief goede randen: een bij de omgeving passende, eenduidige, groene rand.
- In bepaalde landschappen, kan het voor de ruimtelijke inpassing noodzakelijk zijn om geen hekwerk te plaatsen. In die gevallen kan een landschappelijke afscheiding een oplossing bieden. Denk bijvoorbeeld aan een watergang van voldoende breedte en diepte. Onderzoek of actief camerabeheer of tijdelijke beveiliging in het veld ten tijde van vorst voldoende is als beveiliging, zodat het plaatsen van een hekwerk niet nodig is.

Bijvoorbeeld een rand met een watergang ...

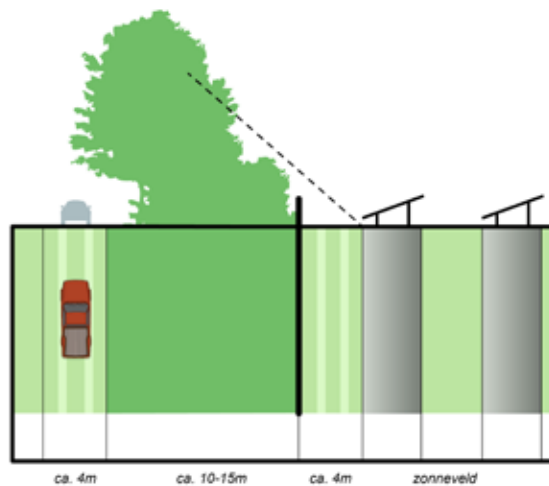
- Houd voldoende vrije ruimte vanaf de insteek van de watergang tot de panelen (of het hek) i.v.m. beheer van de watergang en het zonneveld.

of met een haag/houtsingel ...

- Maak alleen een haag of houtsingel rondom wanneer dit de bestaande groenstructuur en/of het landschapstype versterkt: liever geen hagen en singels in open landschappen.
- Plant de haag of de houtsingel zodanig, dat een eventueel hek uit het zicht komt te liggen.
- Houd voldoende vrije ruimte i.v.m. beheer van de beplanting en het zonneveld.
- Houd rekening met schaduwwerking van opgaand groen rondom zonnevelden.
- Plant alleen gebiedseigen soorten.

Een watergang als afscheiding in plaats van een hekwerk ...

Een groene rand...

Plaats zo transparant mogelijke hekken

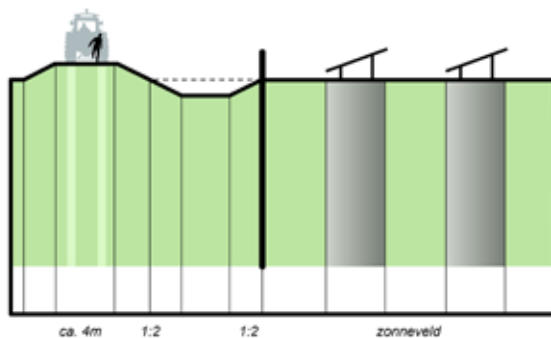
De zonnepanelen zijn amper zichtbaar door de beplanting

of met een grondwal

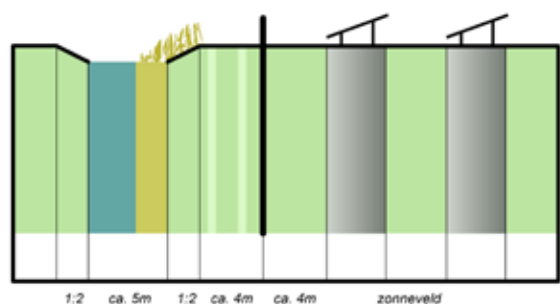
- Maak alleen een grondwal als dit vanuit het landschap logisch is of als hier vanuit het ontwerp een zeer urgente reden voor is, bijvoorbeeld een gesloten grondbalans.
- Streef dan naar een gesloten grondbalans: gebruik alleen grond uit het gebied zelf.
- In het geval dat een zonneveld verdiept wordt aangelegd: gebruik de grond ter plaatse. Zodat na beëindiging van het zonneveld, het terrein weer in oorspronkelijke staat gebracht kan worden.
- Combineer, indien mogelijk, een grondwal met waterberging langs de wal.
- Positioneer het hekwerk achter de grondwal, (deels) uit het zicht.

5.3.2 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Toegankelijk maken van een grondwal voor passanten.
- Maak waar mogelijk ecologische oevers en zoek naar combinaties met waterberging in verbrede oevers.

...of een grondwal

... indien mogelijk met natuurvriendelijke oever

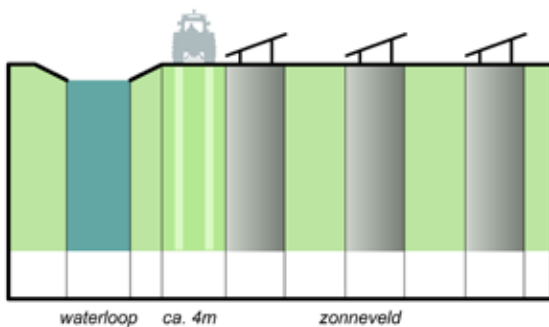

Indien de grondwal toegankelijk is, heb je mooi zicht

5.4 Eenvoudige poorten en hekwerken

5.4.1 Basisinspanning

- Wanneer het hekwerk dichtbij de panelen staat, springt het minder in het oog. Wanneer de ruimte tussen het hek en de panelen groot is, ziet men vooral het hekwerk. Plaats het hekwerk daarom dichtbij de panelen. Houd daarbij rekening met onderhoud en de bijhorende benodigde vrije ruimte, ca 4 meter.
- Plaats hekken op voldoende afstand van wegen, fiets- en wandelpaden voor een 'vriendelijkere' uitstraling.
- Maak het hekwerk zo transparant mogelijk.
- Prikkelendraad heeft niet de voorkeur.
- Kies een eenvoudig en eenduidig hekwerk

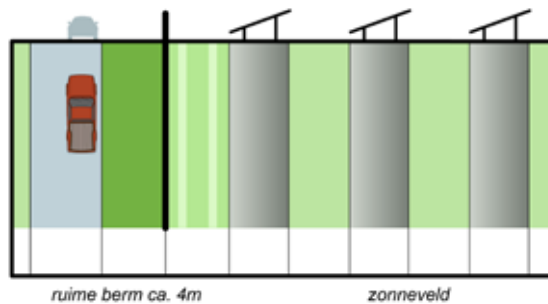

Alleen een watergang

- (eenduidig in vorm, kleur, materiaal, hoogte) en bij voorkeur een donkere kleurstelling.
- Houd de toegangspoorten simpel en laat deze wat betreft vorm, kleur, materiaal en hoogte aansluiten bij het hekwerk.
- Plaats het hekwerk in logische rechte lijnen.
- Positioneer de poorten in lijn met het hekwerk en op een logische, goed bereikbare plek.
- Kies voor duurzaamheid in onderhoud en levensduur.

5.4.2 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Zorg ervoor dat het hekwerk geen barrière is voor dieren, bijvoorbeeld door ruimte onder het hekwerk te houden of faunapassages te plaatsen.

Houd voldoende afstand tussen de weg en het hekwerk

Kleine dieren kunnen onder het hek door

Het hekwerk staat op te grote afstand van de panelen ...

Geén prikkelendraad vanwege de onvriendelijke uitstraling

Een verbijzondering van het hekwerk (bij de entree)

5.5 Logische opstelling panelen

5.5.1 Basisinspanning

- Welke hoogte van de panelen acceptabel is, is afhankelijk van het type landschap en het type omheining.
- Vermijd het zicht op achterkanten door het plaatsen van groen of door het toevoegen van een rij panelen die welliswaar minder opbrengst heeft maar wel bijdraagt aan beeldkwaliteit.
- 'Vul kavels uit' tot de randen, zodat er geen lege hoeken ontstaan. Oftewel, maak heldere randen naar de buitenkant en los rafelranden op aan de binnenzijde.
- Denk aan spiegeling, kleur van panelen en frame. De voorkeur gaat uit naar niet-spiegelend panelen

Oost-west opstelling of ...

... zuid opstelling

Beperk de hoogte, zodat je over de panelen kunt kijken ...

... en niet er tegen aan

Voorkom zicht op achterkanten

.....

5.6 Eenvoudige trafo- en bijgebouwen

5.6.1 Basisinspanning

- Minimaliseer de ruimtelijke impact van deze objecten, ontwerp deze objecten zo compact mogelijk.
  - Bij voorkeur in dezelfde terughoudende kleurstelling als hekwerken en poorten.
  - Integreer deze functionele objecten in het ontwerp en in lijn met het zonneveld, zodat ze minder zichtbaar zijn.
  - Plaats de trafo's en verdeelstations zo veel mogelijk volgens een helder ruimtelijk principe (ofwel op visueel logische plekken).
- Houd bij plaatsing rekening met het geluid van de trafo's: plaats deze niet te dicht op bebouwing of andere functies waar verstoring op kan treden.
  - Stel functionaliteit voorop: geen toeters en bellen, een ingehouden vormtaal en materiaalkeuze.

Eenvoudig, functioneel en terughoudend vormgegeven...

... in plaats van rommelig en samengesteld

Trafo's in lijn van het zonneveld

... niet aan de randen

Eén kleurstelling voor meerdere objecten

5.7 Bijdragen aan een duurzame energiehuishouding

5.7.1 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Hoe meer opgewekte zonnestroom, des te meer maatschappelijke meerwaarde.
- participatiemogelijkheden voor omwonenden en overige belangstellenden uit de gemeente of uit Overijssel, zodat meer mensen zelfstandig in hun energie kunnen voorzien.

5.8 Beter benutten van ruimte, bestaande bebouwing en infrastructuur

5.8.1 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Meervoudig ruimtegebruik. Functies die gecombineerd kunnen worden met zonnepanelen zijn bijvoorbeeld:
  - commercieel houden van schapen (dus niet alleen voor maaibeheer) of vrije uitloop kippen
  - natuurontwikkeling
  - recreatie
- Of maak het zonneveld juist toegankelijk door een dubbelfunctie met park en speelvoorziening. Bijvoorbeeld een zonne- doolhof.
- Beter benutten van het bestaande elektriciteitsnet door het zonneveld dichtbij een aansluitpunt op het bestaande net te lokaliseren.
- Minimale belasting van het elektriciteitsnet door afnemers van elektriciteit dichtbij de opwekking van elektriciteit te brengen.
- Concretisering van bovenstaand punt: oplaadpunten voor elektrisch vervoer dichtbij zonnevelden.

natuurlijke randen

struinen langs de rand

5.9 Bijdragen aan natuur en biodiversiteit

5.9.1 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Maak gebruik van de ontoegankelijkheid van zonnevelden voor specifieke functiecombinaties, bijvoorbeeld passages/routes voor dieren zoals dassen of het plaatsen van bijenkasten.
- Vergroot de biodiversiteit, bijvoorbeeld door het maken van ecologische oevers langs watergangen.

Een combinatie met natuurontwikkeling

Een impressie van een zonneveld in combinatie met waterberging

Het ontoegankelijke zonneveld is geschikt voor bijenkasten

5.10 Bijdragen aan een klimaatbestendig Overijssel

5.10.1 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Onderzoek naar de behoefte aan opvang van overtollig water of vasthouden van water in tijden van droogte.
- Overleg met het waterschap of er een 'wateropgave' is in het gebied. Indien er een behoefte is aan het opvangen van overtollig water of vasthouden van water in tijden van droogte, dan kan daar een bijdrage aan geleverd worden.
- Of water vasthouden op terrein of langs de randen in (extra brede) watergangen.
- Er zijn landbouwgebieden rondom natuurgebieden waar, om verdroging van de natuur te voorkomen, het grondwaterpeil opgezet wordt. Indien beleving van landschap en natuur het kunnen verdragen, dan kan een zonneveld op die agrarisch minder efficiënte percelen een overweging zijn.

5.11 Overijssels 'noaberschap' en participatie

5.11.1 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Lokaal het initiatief nemen voor het ontwikkelen van een zonneveld. En met oog voor elkaars wensen en belangen.
- Inzet van lokale arbeidskrachten en/of vrijwilligers
- Om aan dit criterium te voldoen, is samenwerking met omwonenden en belanghebbenden essentieel (zie hoofdstuk 6).

5.12 Sluiten van kringlopen, ofwel: toegroeien naar een circulaire economie

5.12.1 Aanvullende kwaliteitsprestaties

- Waarborgen van recyclebaarheid van zonnepanelen en overige materialen.
- Gebruik van gerecyclede materialen.
- Hergebruik van maaisel.
- Goed beëindigingplan met oog voor behoud van waardevolle elementen, bijvoorbeeld een houtwal die is aangeplant.

6. Van initiatief naar uitvoering

Verkennd gesprek tussen initiatiefnemer en gemeente

De gemeente bepaalt of er medewerking kan worden verleend aan een initiatief voor een zonneveld. De gemeente toets niet alleen aan de mogelijkheden die het provinciaal beleid biedt, maar ook aan haar eigen visie op het buitengebied. Het is verstandig om zo snel mogelijk samen met de gemeente te verkennen wat de kansen zijn van een initiatief en welke voorwaarden daaraan worden gesteld. Samen met de gemeente kan zo nodig verkend worden welke alternatieve locaties kansrijker kunnen zijn.

Voor de maatschappelijke haalbaarheid van een initiatief, maar ook om een ontwerp voor een zonneveld sterker te maken is het gewenst om snel met de burens en andere belanghebbenden in de omgeving in gesprek te gaan. Een tijdige en goede dialoog met de omgeving kan een initiatiefnemer helpen om te komen tot een balans op het terrein van ruimtelijke kwaliteit en tot maatschappelijke meerwaarde die een aantoonbare plus oplevert.

Initiatieven voor zonnevelden kunnen op verschillende manieren starten. De initiatiefnemer kan een agrarisch bedrijf zijn dat al over de gronden beschikt, maar ook een bewonerscollectief dat misschien nog niet beschikt over de gronden maar wel draagvlak en financiering kan regelen. De initiatiefnemer kan een professionele partij zijn die beschikt over alle benodigde technische kennis en weet hoe procedures verlopen, maar ook een groep enthousiastelingen die de expertise van een gemeente goed kan gebruiken.

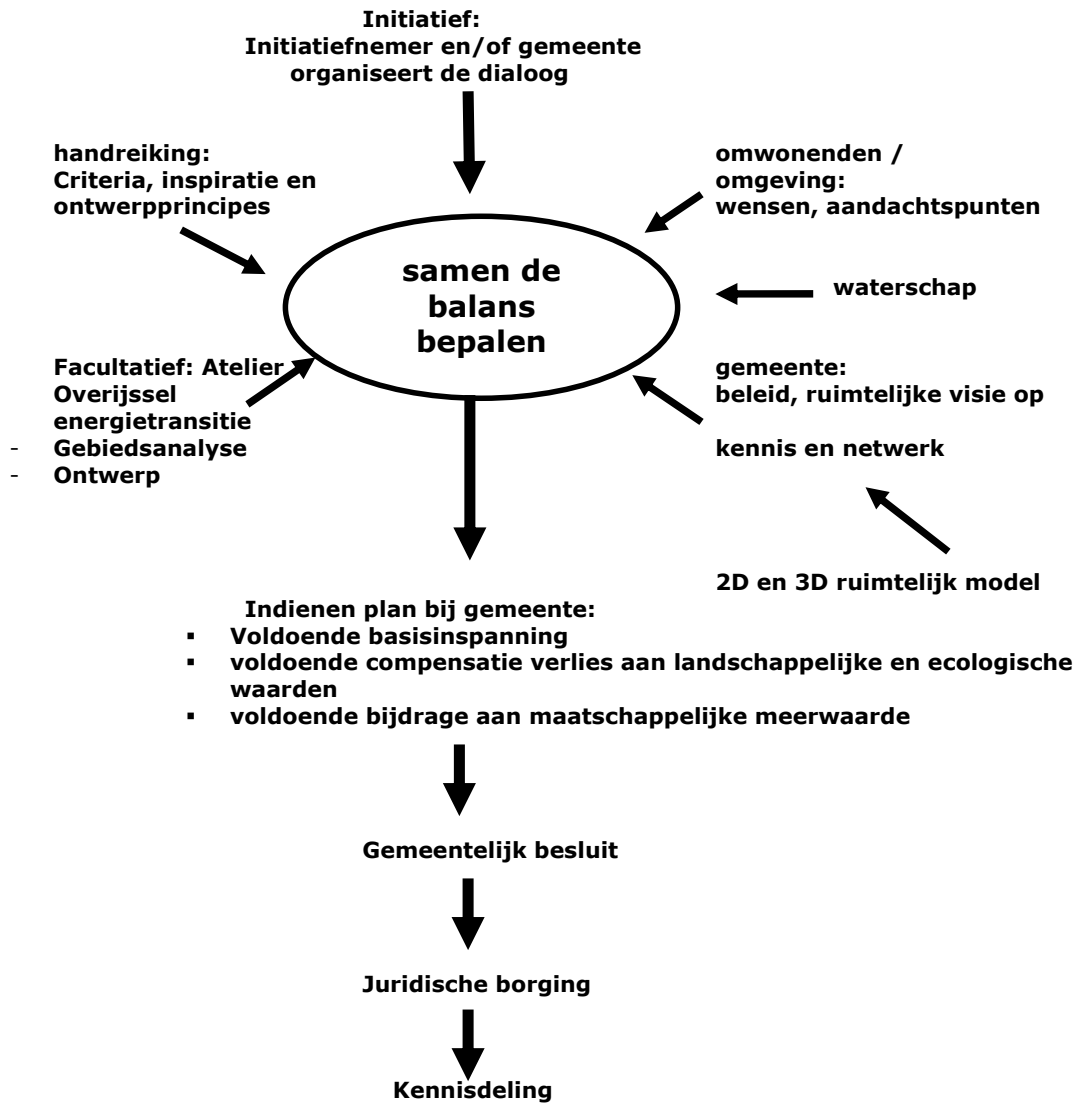
Naast ruimtelijke voorwaarden gelden er ook technische randvoorwaarden (oa aansluiting op het elektriciteitsnet, oriëntatie op de zon, onderhoudspaden, veiligheidshekken) en financiële voorwaarden (subsidievoorwaarden, sluitende business case).

Samen aan de slag

Het streven is om de planontwikkeling en exploitatie van een zonneveld, binnen de provinciale en gemeentelijke kaders, in goed overleg met de burens en belanghebbenden in de omgeving te laten plaatsvinden. En indien mogelijk ook in goede samenwerking (dus financieel meedoen).

In bijgaande figuur is het proces van initiatief naar realisatie schematisch weergegeven. De dialoog heeft daarin een centrale positie. Het goed en vroegtijdig voeren van de dialoog met de omgeving en het waar mogelijk honoreren van wensen uit de omgeving zijn essentiële onderdelen van de Kwaliteitsimpuls zonnevelden. In de praktijk blijkt dat projecten ook eerder doorgang geven als de dialoog vroeg en goed gevoerd is.

Het geschetste proces is indicatief en de werkelijkheid zal altijd iets anders zijn. Welk proces passend is, hangt af van de betrokken partijen. In het geval van een initiatief van een buurtvereniging zal het proces er anders uitzien dan wanneer de initiatiefnemer een partij van buiten de gemeenschap is. Veelal zullen er meer stappen nodig zijn. Een goede wisselwerking tussen initiatiefnemer, gemeente en belanghebbenden is daarbij essentieel.

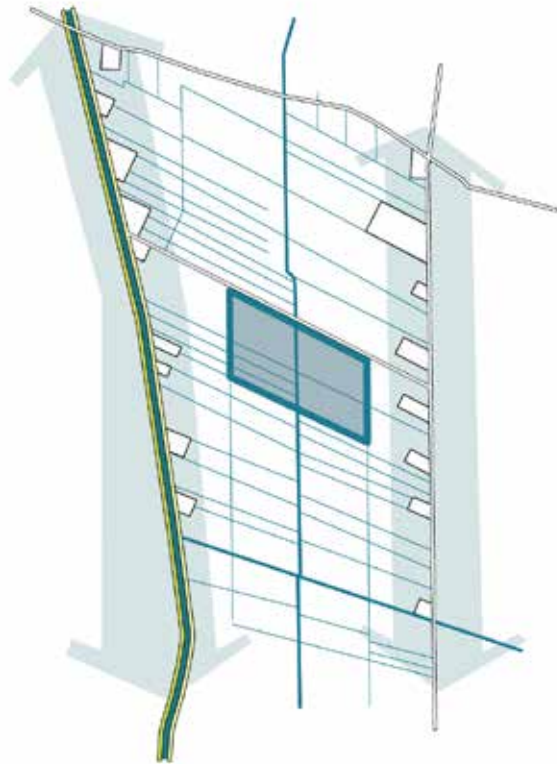
7. Voorbeelduitwerkingen

Voorbeeld: Grootschalig zonneveld in het veenontginningslandschap

In het grootschalige veenontginningslandschap wordt een zonneveld van 55 ha ontwikkeld. Het veenontginningslandschap wordt gekenmerkt door een rationele verkaveling met lange, rechte wegen en vaarten. De boerderijen liggen langs de wegen en vaarten met daarachter open weilanden en akkers.

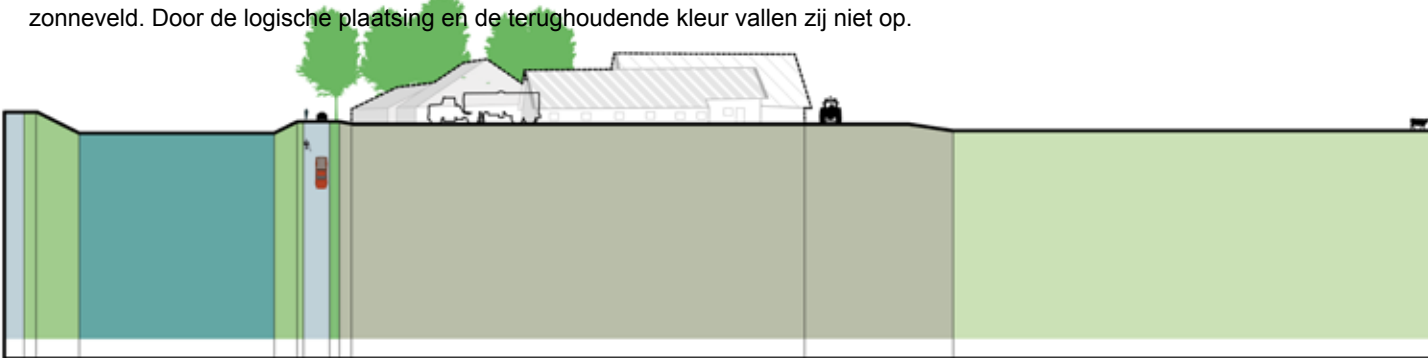
Landschappelijke en ecologische waarden compenseren

- Het zonneveld sluit aan bij de kavelrichting en de schaal van het landschap. De vorm is helder en eenvoudig. Door het zonneveld uit te vullen tot op de randen, ontstaat een strakke buitencontour.
- De bestaande watergang wordt geïntegreerd in het zonneveld. Hierdoor wordt het zonneveld onderdeel van de ruimtelijke structuur van de polder.
- Het zonneveld is op grote afstand van de bebouwde vaarten en wegen geplaatst, zodoende het karakter van deze doorgaande lijnen zo veel mogelijk te behouden.
- De rand van het zonneveld bestaat uit een brede watergang met een ecologische oever. Er wordt geen opgaande beplanting toegepast, omdat dit niet past bij het grootschalige, open veenontginningslandschap. Dit draagt bovendien bij aan de transparantie van het zonneveld (je ziet 't bijna niet).

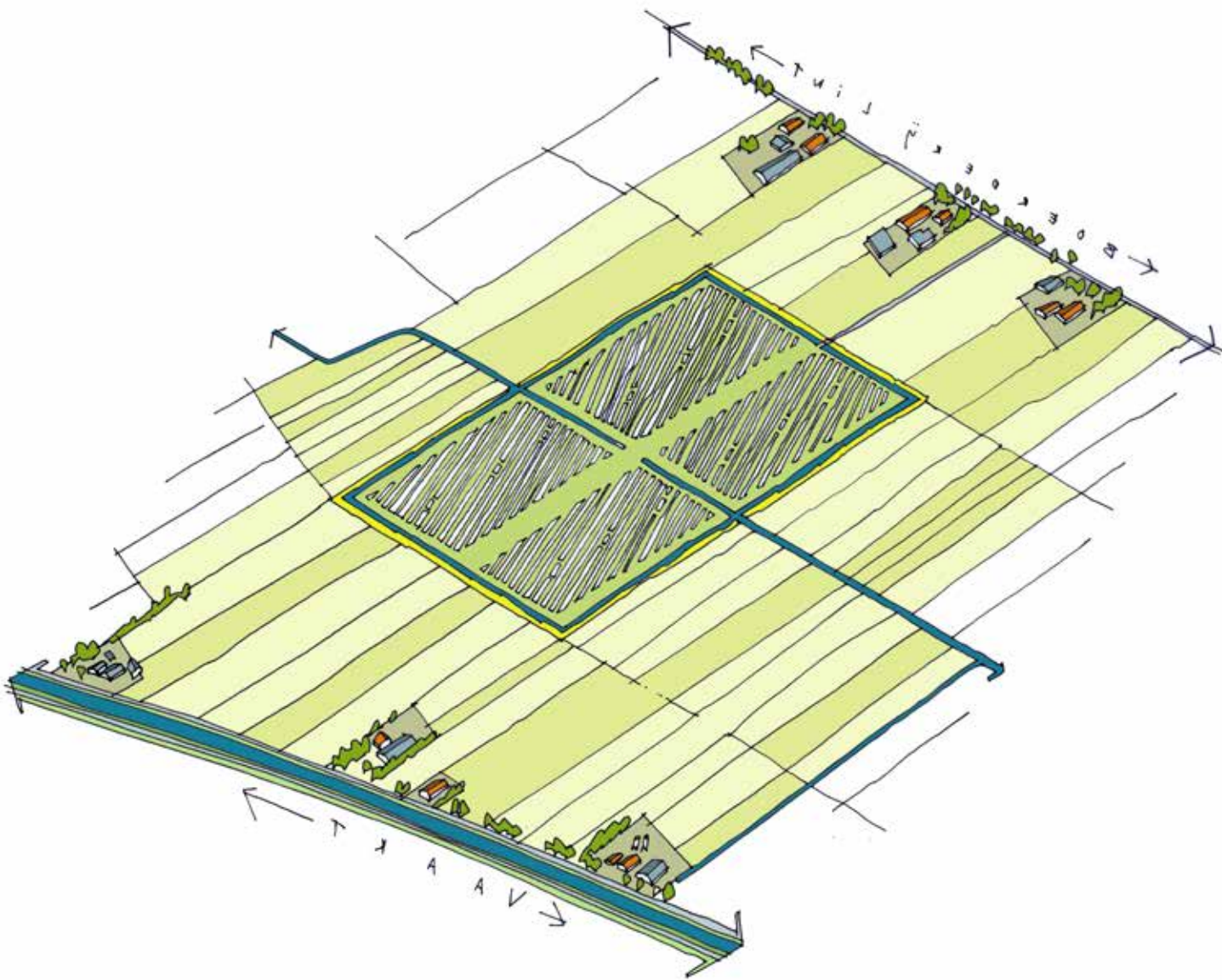

Impact beperken

- Door de brede watergang rondom en de grote afstand tot de doorgaande wegen zijn hekwerken niet nodig. Dit zorgt voor meer transparantie en een vriendelijke uitstraling.
- De rand van het zonneveld bestaat uit een brede watergang met ecologische oever. Dit draagt bij aan de biodiversiteit in dit monofunctionele landschap.
- De trafo's staan in lijn met de zonnepanelen en zijn een integraal onderdeel van het zonneveld. Door de logische plaatsing en de terughoudende kleur vallen zij niet op.

• neem afstand van doorgaande lijnen, bebouwing

Meervoudig ruimtegebruik

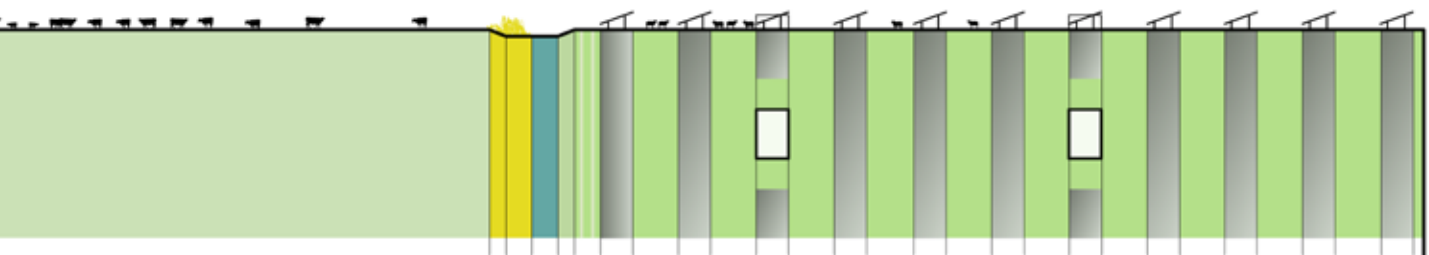
- Rondom het zonneveld ligt een brede watergang met ecologische oevers. Hier kunnen oeverplanten en de daarvan afhankelijke fauna zich ontwikkelen en dit draagt bij aan de biodiversiteit in dit monofunctionele landschap. evens wordt het water schoner door vergroting van het zelfreinigend vermogen.
- De brede watergangen worden ook gebruikt voor de opvang van overtollig water en houden het water vast in tijden van droogte. Dit draagt bij aan een klimaatbestendig Overijssel.

Aansluiten op de karakteristieken van gebied

- wandelpad
- schapen van boer onderhoud door lokale aannemer

Bijdrage leveren aan maatschappelijke doelen

- omliggende erven aansluiten op zonnestroom
- participatie
- boeren initiatiefnemers en hebben burens gekeken naar de locatie en inrichting van het veld

- maak een watergang als grens
- natuuroevers rondom

- integreer trafo's in het ontwerp, in lijn met panelen

Voorbeeld: Klein zonneveld achter het lint

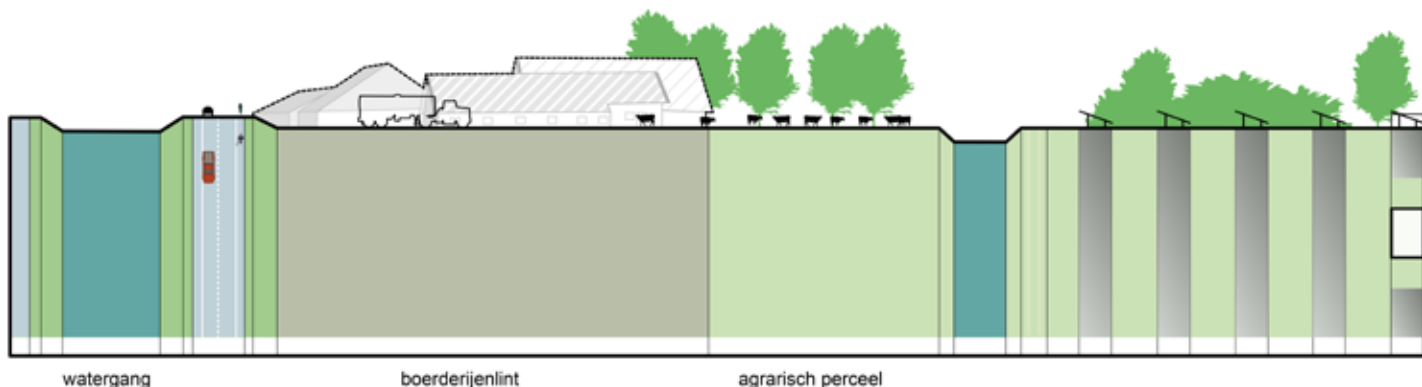
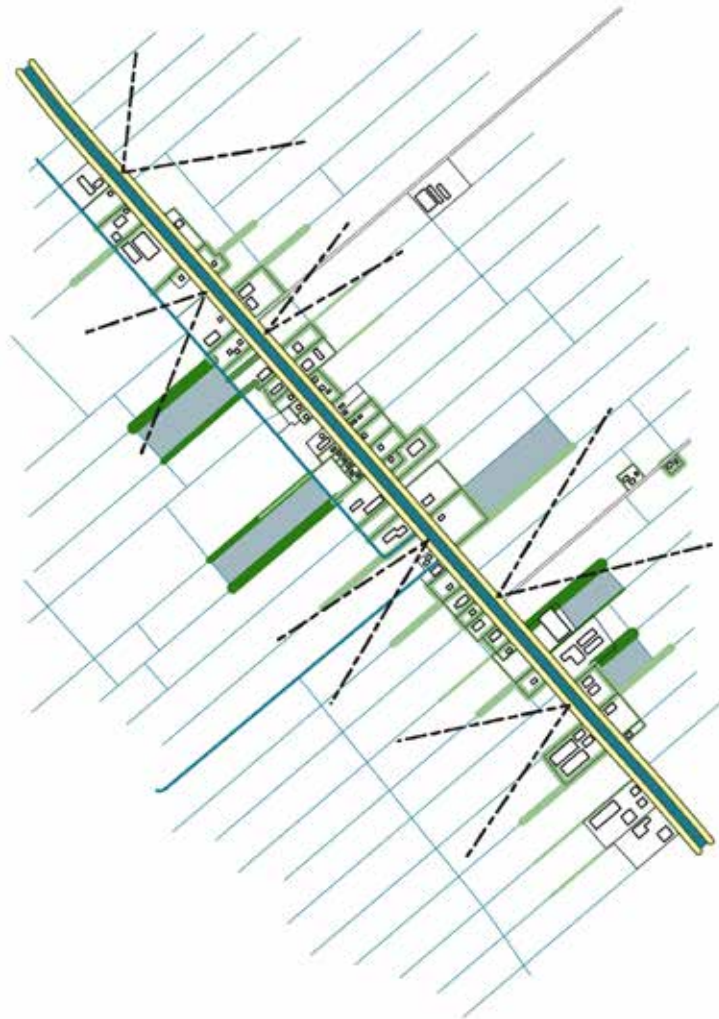
Achter een lint in een jonge heide- of veenontginning worden een aantal kleinere zonnevelden ingepast. Eén van de karakteristieken van zo'n lint is de afwisseling tussen de beslotenheid van het lint t.h.v. erven, de opstreckende beplanting en de open stukken met zicht tussen de erven door naar het achterliggende land.

Landschappelijke en ecologische waarden compenseren

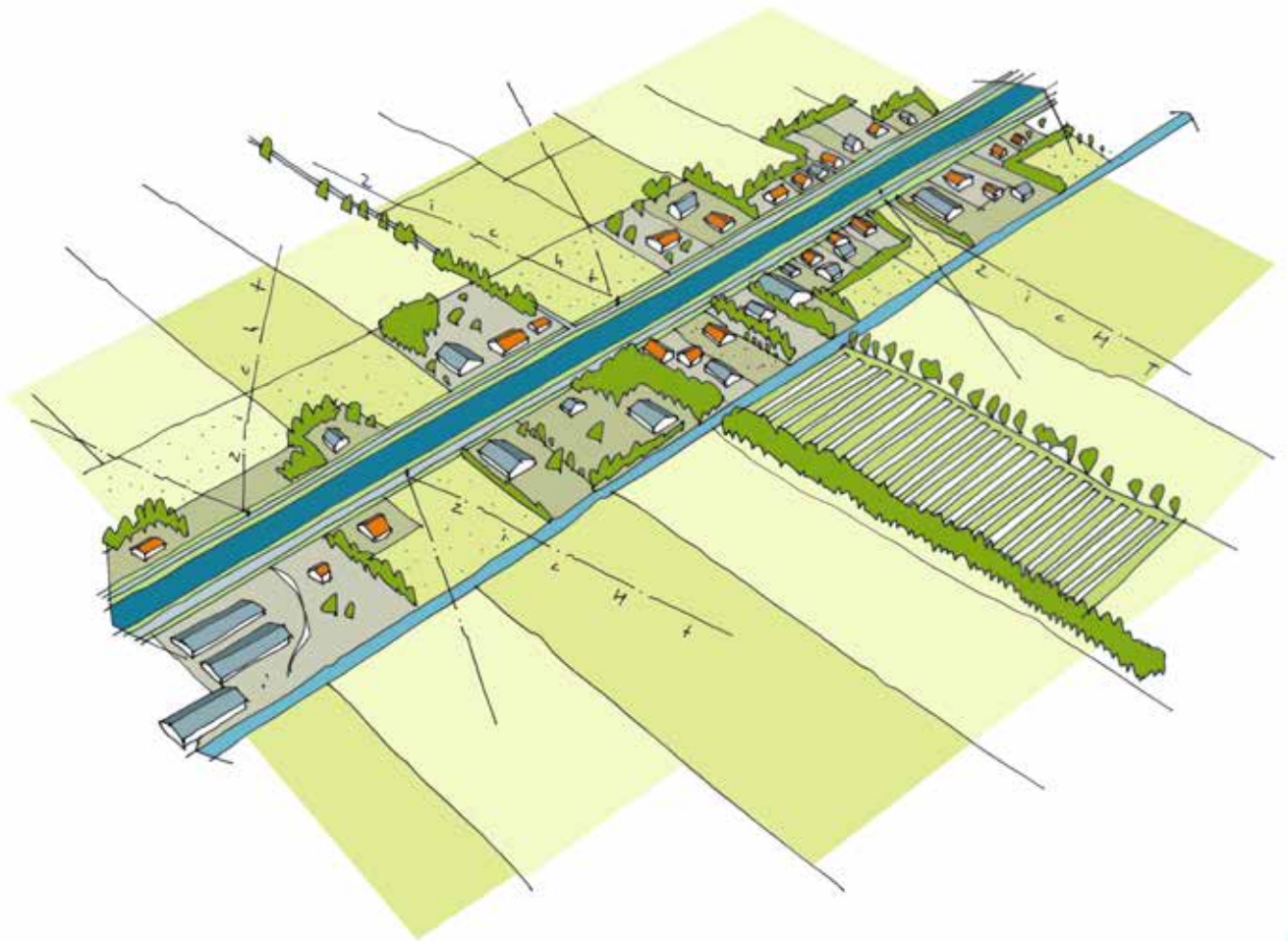
- Het zonneveld sluit aan bij de kavelrichting en de schaal van het landschap. De vorm is helder en eenvoudig. Beschouw de zonnevelden als logische voortzetting van de erven aan het lint, of als achterzijde van het erf.
- Zorg dat het zonneveld goed aansluit bij de aanwezige kwaliteiten. Haaks op het lint worden de erven uitgebreid met relatief kleine velden in ongeveer de breedtemaat van bestaande erven en kavels.
- Houd de zichten van het lint het landschap in open.
- Gebruik het bestaande beplantingsbeeld voor de inpassing van de zonnevelden in het lint. De bestaande beplanting haaks op het lint wordt t.h.v. de zonnevelden aangezet.

Impact beperken

- Door camerabewaking, een watergang en de plek achter het lint zijn hekwerken niet nodig. Dit zorgt voor meer transparantie en een vriendelijke uitstraling.
- De randen van het zonneveld bestaat uit houtwallen. Dit draagt bij aan de biodiversiteit in dit monofunctionele landschap.
- De trafo's staan in lijn met de zonnepanelen en zijn een

- neem afstand van doorgaande lijnen, bebouwing
- plaats het zonneveld achter bestaande erven, in lijn met verkaveling

Meervoudig ruimtegebruik

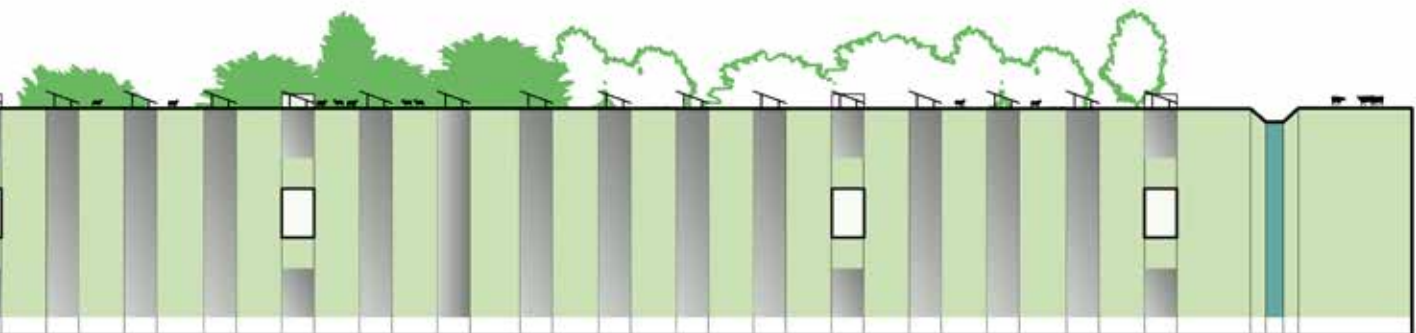
- Aan het lint wordt een oplaadpunt voor fietsen en auto's gerealiseerd.
- Afnemers wonen naast het veld en verminderen zo de belasting op het elektriciteitsnet.
- Houtwallen aan de randen dragen bij aan biodiversiteit en landschap.

Aansluiten op de karakteristieken van gebied

- Vrijwilligers onderhouden houtwallen, lokale imkers gebruiken soorten in houtwal als drachtplant voor hun bijen.
- Onderhoud aan panelen wordt gedaan door lokale aannemer.

Bijdrage leveren aan maatschappelijke doelen

- Omliggende erven worden aangesloten op zonnestroom.
- Participatie van omwonenden.
- Boeren, initiatiefnemers en burens hebben meegedacht over locatie en inrichting van veld.
- Na beëindiging van het zonneveld blijven de houtwallen en dragen blijvend bij aan kwaliteit.

zonneveld

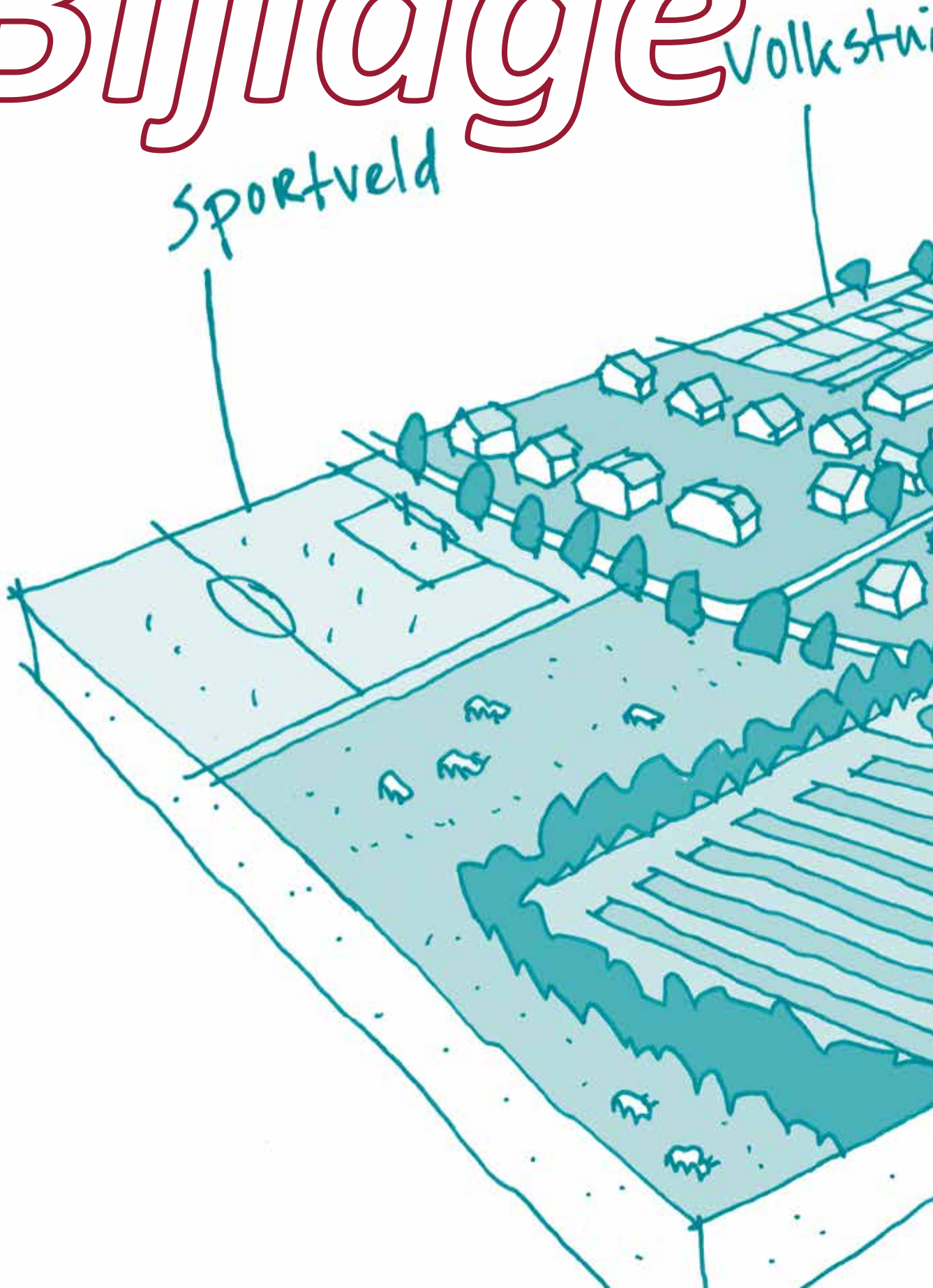
nieuwe beplanting haaks op lint

- integreer trafo's in het ontwerp, in lijn met panelen

- gebruik 'landschapseigen' elementen voor het maken van rand met kwaliteit
  - trek de beplanting door

- camerabewaking en een watergang als grens, geen hekken

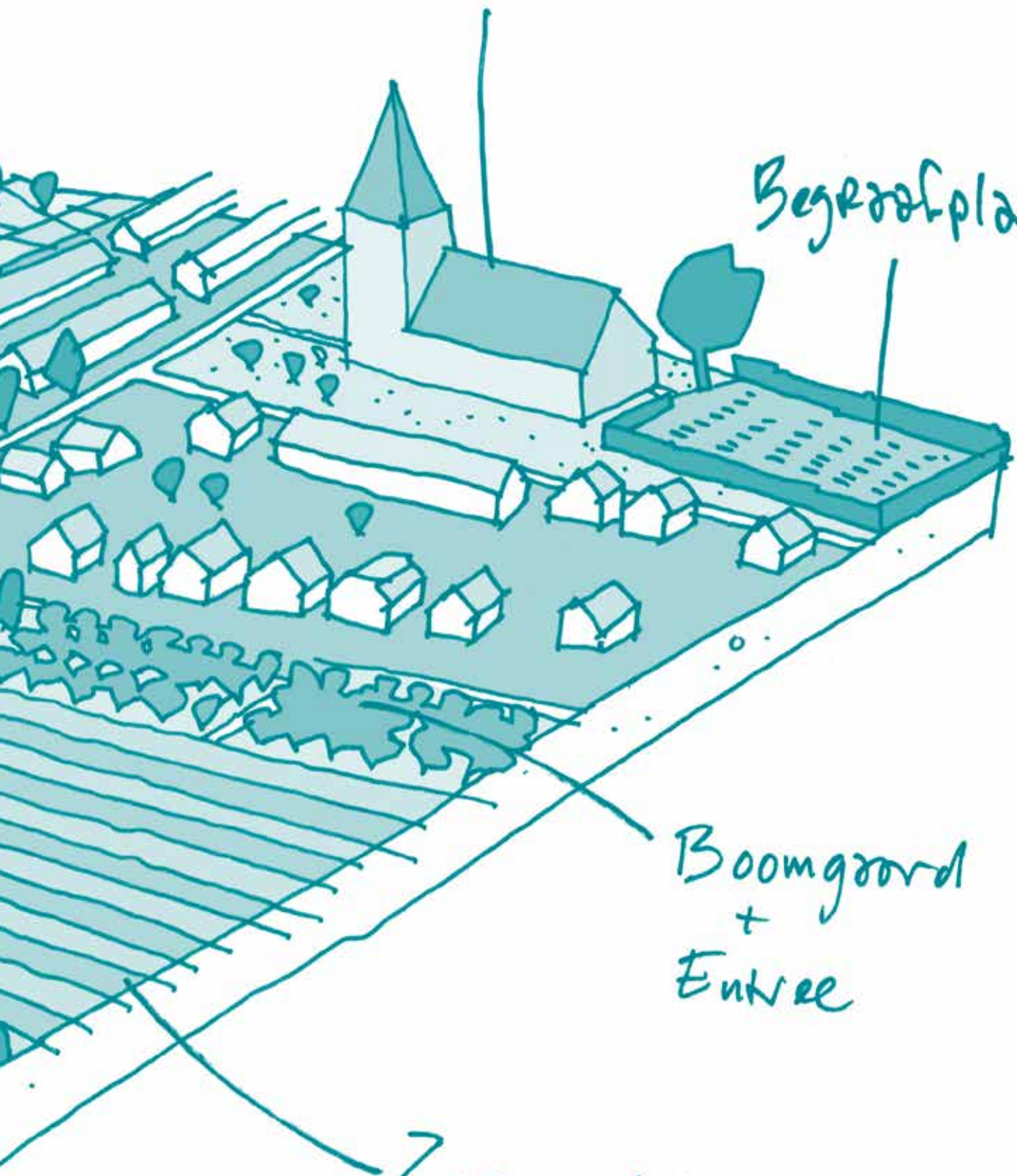
Bijlage

nen

Werk

Begraafplaats

Boomgaard
+
Entree

Zonneveld

Bijlage 1: Energiedoelen

Energiedoel 2023

In 2015 werd in Overijssel 9% duurzame energie opgewekt door gebruik te maken van biomassa, wind, zon en geothermie. Voor 2023 hebben wij een scenario ontwikkeld dat uitgaat van een aandeel van 21% hernieuwbare energie in het totale verbruik van 96,2 petajoule.

Overijssel heeft veel landelijk gebied. Dat biedt ruimte voor verschillende vormen van hernieuwbare energie. Door de aanwezigheid van veel biomassa en bedrijven die de bio-energieinstallaties kunnen leveren, levert bio-energie in Overijssel op dit moment en in de nabije toekomst de grootste bijdrage aan het percentage hernieuwbare energie.

Energieopwekking uit diverse bronnen

Om in 2023 voldoende hernieuwbare energie op te wekken, hebben we meerdere bronnen van duurzame energie nodig. Onderstaande figuur geeft een scenario weer, waar de provincie haar beleid momenteel op baseert.

Groei van zonne-energie

In 2015 werd in Overijssel 0,5 PJ uit zonne-energie opgewekt. De vraag is hoe sterk de autonome groei in de toekomst zal zijn. Daarnaast heeft ECN onderzoek gedaan [bron ECN, 2016]. Volgens ECN zijn onderstaande factoren van invloed op de groei van zonnepanelen in Nederland:

- Beschikbaarheid van subsidies (waaronder SDE subsidie)
- Voortzetting/wijziging salderingsregeling
- Investeringsbereidheid van diverse investeringsgroepen
- Energieprijzen
- Ruimtelijke regelgeving
- Ontwikkefase van de markt: de fase van 'ontluikende markt' (lees sterke groei markt) is vanaf 2016 voorbij.

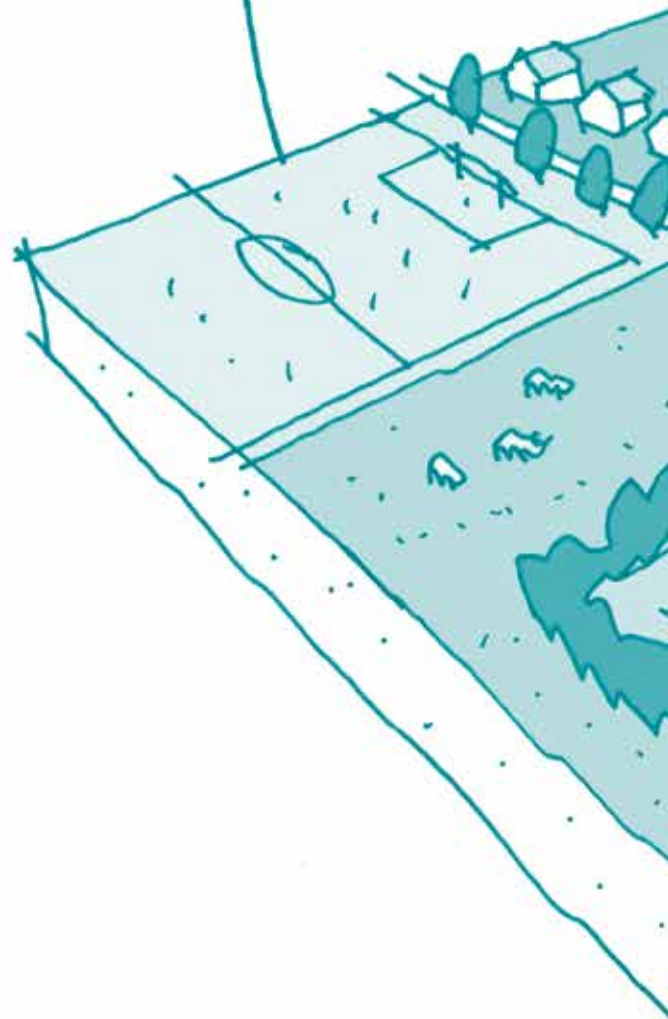
Stimulerend beleid nodig

ECN concludeert dat "Indien de provincie stimulerend beleid voert en een stimulerend programma uitvoert, dan kan in de periode tot en met 2023 met 1,9 PJ maximaal de onderkant van de beoogde doelstelling van 2 tot 3 PJ aangetipt kan worden". Met de kwaliteitsimpuls zonnevelden denkt de provincie meer ontwikkelingen aan te trekken dan op basis van de Omgevingsvisie 2009.

	Energievorm	Opwekking 2015	Opwekking 2023 scenario	Voorbeelden voor uitvoering
Wind	Elektriciteit	0,3	1,4	3-4 turbines extra als bij Deventer (ca 95,5 MW totaal)
Zon	Elektriciteit + Lage (en Hoge) Temperatuurwarmte	0,5	1,9	300 – 400 ha op particuliere/bedrijfsdaken en 400 – 600 ha in veldopstellingen
Bio-energie	Elektriciteit + Lage en Hoge Temperatuurwarmte	6,2	10,5	Meer productie bij bio-energiecentrale Twence + houtketels en monovergisters
Bodem	Lage Temperatuurwarmte	0,5	2,4	4 projecten geothermie 200 WKO's
Biobrandstoffen	Transport brandstoffen	1,5	2,4	Percentage bijmenging gestegen naar 10 %
Overige		0,7	1,6	Restwarmtebenutting, warmtepompen
Totaal		9,7 PJ	20,2 PJ	

Scenario 21% hernieuwbare energie in 2023

Sportveld

artikel 2.1.8 Kwaliteitsimpuls zonnevelden

Zie toelichting [artikel 2.1.8 Kwaliteitsimpuls zonnevelden](#)

artikel 2.1.8.1 Begripsbepalingen

In deze titel wordt verstaan onder:

- a. Zelfstandige opstelling van zonnepanelen: installatie voor de opwekking van zonne-energie die niet gecombineerd wordt met bebouwing, maar zelfstandig opgesteld is in het vrije veld.

artikel 2.1.8.2 Realisatie zelfstandige opstelling zonnepanelen

lid 1

In de Groene Omgeving mogen zelfstandige opstellingen van zonnepanelen uitsluitend worden toegestaan als tijdelijk (mede)gebruik van de gronden.

lid 2

Bestemmingsplannen voorzien uitsluitend in de opstelling van zelfstandige opstellingen van zonnepanelen in de Groene Omgeving als de maatschappelijke meerwaarde is aangetoond én is aangetoond dat het verlies van ecologische en/of landschappelijke waarden in voldoende mate wordt gecompenseerd door investeringen ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving.

lid 3

De maatschappelijke meerwaarde als bedoeld in lid 2 dient te worden onderbouwd vanuit de volgende criteria:

- a. de mate waarin sprake is van meervoudig ruimtegebruik;
- b. maatregelen die getroffen worden om de impact op de omgeving te beperken en/of te compenseren;
- c. de mate waarin wordt aangesloten op de karakteristieken van het gebied;
- d. de bijdrage die geleverd wordt aan maatschappelijke doelen.

lid 4

In aanvulling op het gestelde onder 2 geldt voor nieuwe ontwikkelingen die plaatsvinden op gronden die vallen binnen het ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water en die niet zijn aangeduid als Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur (EHS)), geldt de voorwaarde dat de compensatie door investeringen ter versterking van ruimtelijke kwaliteit in de omgeving gericht dienen te zijn op de versterking van de kwaliteit van natuur, water en landschap.

artikel 2.1.8 Kwaliteitsimpuls zonnevelden

Installaties voor de opwekking van zonne-energie zijn onmisbaar om de provinciale doelstelling voor de opwekking van hernieuwbare energie te halen. Uit een oogpunt van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik willen wij zonnepanelen en andere vormen van opwekking van zonne-energie zoveel mogelijk combineren met andere functies, bij voorkeur met bebouwing. Daarom is de eerste trede van onze zonneladder dat zonnepanelen in principe geplaatst worden op gronden die bebouwd zijn (dus op daken) of bebouwd kunnen worden (zoals braakliggende bedrijventerreinen).

Nu is al te voorzien dat daarmee op korte termijn – gelet op technische en fiscale beperkingen – slechts in een deel van de opgave ten aanzien van de provinciale doelstelling voor de opwekking van hernieuwbare energie kan worden voorzien. Daarom bieden wij de mogelijkheid om, als uitzondering op de principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, in de Groene Omgeving tijdelijke zelfstandige opstellingen van zonnepanelen te realiseren. Het gaat daarbij om opstellingen van zonnepanelen voor een periode van niet meer dan 25 jaar op een wijze die omkeerbaar is en waarbij de oorspronkelijke bestemming gehandhaafd blijft.

Gelet op de impact die (ook tijdelijke) veldopstellingen van zonnepanelen kunnen hebben op hun omgeving, zal niet alleen de maatschappelijke meerwaarde van het initiatief moeten worden aangetoond, maar zal er ook compensatie moeten plaatsvinden door extra te investeren in de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving.

Meerwaarde kan worden aangetoond vanuit de volgende criteria:

- a. De mate waarin sprake is van meervoudig ruimtegebruik (combinaties met andere functies)
- b. Maatregelen die getroffen worden om de impact te beperken en/of te compenseren
- c. De mate waarin wordt aangesloten op de karakteristieken van het gebied (gebiedseigen/gebiedsvreemd)
- d. Bijdrage aan maatschappelijke doelen (in ieder geval aan de provinciale doelen ten aanzien van duurzaamheid, maar ook aan draagvlak in de omgeving, bijdrage aan maatschappelijke cohesie, (financiële) bijdragen aan maatschappelijke opgaven, enz.)

Niet in alle gevallen zal de meerwaarde op alle genoemde criteria in gelijke mate te bereiken zijn. Het hangt immers van het geval en de locatie af waar de kansen en opgaven te vinden zijn om maatschappelijke meerwaarde te bereiken. De gemeente zal in de toelichting op het bestemmingsplan moeten onderbouwen dat er sprake is van maatschappelijke meerwaarde die de impact van een zelfstandige opstelling in de Groene Omgeving rechtvaardigt.

De extra investering in ruimtelijke kwaliteit is geformuleerd als een bijzondere vorm van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving zoals die is opgenomen in artikel 2.1.6 van de Omgevingsverordening. In de balans tussen ontwikkeling en kwaliteitsinvestering mag rekening gehouden worden met feit dat een zelfstandige opstelling voor zonnepanelen alleen als tijdelijk gebruik kan worden toegestaan. Aan de andere kant geldt dat er wel degelijk sprake is van langdurige impact op de omgeving omdat het tijdelijke gebruik een periode van niet meer dan 25 jaar kan beslaan.

Deze regeling voor zonnevelden in de Omgevingsverordening wordt begeleid met een handreiking aan gemeenten en initiatiefnemers, een voorbeeldenboek en informatieve bijeenkomsten.